

Dota: Yesu Ketisoma: Dioni pa:ta: peneme yaeyekeeki

1 ¹Do bukata: mo Yesu Ketisona: peneme yaeyeke haumanu lao ula: bukae. Koda:ma: do peneme yaasa: haumanu haleeke ekita: ipika: e pokaasa: wanda:hali pa:ta: koto kone pulu piekeeki walukekema: piekeme. Ketisoma:ta: ipika: e pokaasa: hali Dioni pa:ta: ipika: enisolo tapao dupiki haumanu walena: leekeme. ²Kutupa Dionima:ta: ipikana:ma: handeekte haumanu paeyao la:la:me. Do lao ula: pita: mo Koda:ma: la:la: pi make Yesu Ketisoma: ota: tupu: peneme yaala: pie.

³Ma:nda: epima: do buka pa:ta: la: ula: ekimanu ipula: ekita: Koda:ma: ota: epeaasa:me. Kutupa make epi amedama: do la: ula: pimanu opitolo hata: ika: puki tukiki nane mendimika:na:ta: ikita: Koda:ma: ota: epeaasa:me. Pa ekipeke do haumanu pulu pa:la: nateta: teke pa:ta: ya:leke loa:me.

Watake hata: siosi pa:ta: wape tapaeyekeeki

⁴Ita: Dionima: mo Eisia kenke nane hala: watake hata: a:ta: alome. Ame do make hala: amba: make hayeke wetepena: make epolo pa:la: Koda:ma: a:ta:ma: homolo tamba: mina:la:eki pita: puki lopa:niaasa:eki yaapota: iki pa:ta: kina:e. Koto tupu: mo Koda:na: handeteke pila: sea tikitikina: haleme watake hata: sipitidi manuma: make kina:e. ⁵Kutupa make mo Koda:na: pi ota: tupu: laasa: hali mo hande homa:la:eki bepolao tiaeyeke titina: hali make do kenke honiki paeyaona: kini haliwekina: handeteke hala: hali Yesu Ketisoma: make homeke hau kone pina:e.

Ipikana:ma:ta: niki pukima: homo hala:me. Ipika: a:ka:tei wape piki tina: lopeeke wema:ta: nik: hoke hau pa:ta: niki ka:la:pa: tapaala:me. ⁶Kutupa ipika: Apa: Koda:na: e pokomonu nikita: ipika: kilu tombuao hala: ekina: yeni peao haleme wanda:hali hamono la:la:me. Yesu Ketiso pa:ta:ta: paa pita:la:eki make wele pita:la:eki make hoto paeyao pa utia pu haena:e. Kutu pina:e.

⁷Ipikita: ya hapi manda oli ipula: handa:e. Paeyaoma: handilimikie. Mo ipiki ikoko lia doloma: awemeke haliwekina: make loa:me. Kutupa

do kenkena: hala: wanda:hali paeyao:ta: ipiki handolo hata: e tieke lelimikie. Koto ekina:ta: kutu pilieke.

⁸Mo Aneke Tekehalia Koda:ma: alota: Ita: ota: titina: ota: wetepa sale nane makee laa Ita: ame do halo make amba: haowa: make wetepena: make epolo polo halie ala:me lea:me.

Dionima: Ketiso handeekieki

⁹Ita: ika: kame Dioni Yesuna: hoki nane teliolo halie. Ipika: Kilu Tombua Hala:eki pa:ta: haleme ekina: ki hone na wiki Pina:e laa tanda mineleme ekina: putupoloma: yankekema: loa:me. Ita: Koda:na: pi walaawa: ekina: make Yesuma: ota:eki peneme yaeyekeeki walaawa: ekina: Ita: mo dawalama: dupake Pa:timosi kenke siki pa:ta: hano lelememe. ¹⁰Mo Tekehalina: natena:ta: hande Sipitidima: I handeteke hata: e pokea:me. Kutupa bu kanakena: ema: handeke pi hol:a:make tiekema: yaka hoki nane pi lea:eki opua:me. ¹¹Dupa lea:me. Nakana:ma: do handolo peleeki manuta: wape laaniao kutupa mo bukata: mo watake hata: daoni manuna: siosi pa:ta: tapaapeke. Epesese Semena Pekamamo Daetaeda Sadisi Pila:delebia make Leiodisiamanu pa:ta: loa:me lea:me.

¹²I pa:ta: pi ala:ta: epima: ala:pe laa la:ka:la: moneawa:pate handeta: watake hata: koloma: wepiki ola:pake keo panka:la: alemanu handoa:me. ¹³Kutupa koto alemanu anka:lopuna:ta: halima: handeke nono piki alema: hake piki dau hokulu oni ipika: anke ana:na: wataapekeeki yameekeme. Kutupa make koloma: wepiki beleke ipika: hakokona: adoto pia:me.

¹⁴Ipika: you pita: itiki yaapota: mo hake pupapeke sipisipi itikima: handa o hake pupapeke yahapima: handeke alema: handa make ipika: leketa: ti to hala: ti haaleke ekima: handea:me. ¹⁵Ipika: anketa: mo epeke tupa: wamo pea mulamula kitao wiki koloma: handeke nono piki ale batasima: handa leke yale yale peata: ipika: pi hol:a:maketa: mo u tieke laa lopa:la: ikali douma: handea:me. ¹⁶Ipika: popeke nane kikina:ta: watake hata: hombulanka:manu miniki hata: ipika: kake pa:ta:ta: mo ne hake kake yaapo hake bainasi opolu baeya:me. Ipika: leke popeleketa: mo you tikekena: tala: natema: handeke paa tieke pia:me.

¹⁷Ima: ipiki handoa: dina:ta: amba: homeke halima: handaa ipika: anke teke pa:ta: lopo:me. Kutu pueketa: ipikana:ma: ipika: popeke nane kiki I manda witolo hata: alota: Paala:ma: na homa:pee. Ita: ota: titina: make ota: wetepa sale nane makee. ¹⁸Ita: deto hala: halie. Ita: homoa:pate ameta: tiao hoto paeyao pa hatia pu hala: hali halome. Ima:ta: homa:la: ekina: make mo homo hala: kenkena: pota: ki handeteke halo halie.

¹⁹Koto ekina:ta: do handele alemanu paeyao make wetepa sale nane pulu pa:la: ekimanu make paeyao laaniae. ²⁰Do yaka popeke nane miniki halo watake hata: hombulanka: manuna: make do watake hata: koloma: wepiki ola:pake keo panka:la: alemanu yaapona: a:mbao ula: teketa: dupae. Do

watake hata: hombulanka: manuta: mo hande watake hata: siosi manuna: enisolo manue. Kutupa do watake hata: ola:pake keo panka:la: ale manuta: mo hande watake hata: siosimanue lea:me.

Epesese siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

2 ¹Mo Epesese siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo hande watake hata: hombulanka:manu ipika: popeke nane kikina: miniki hata: mo watake hata: koloma: wepiki ola:pake keo panka:la: ale anka:lopuna: pomina:la: somema: tapaasa:me.

²Ika: peleme hau manuta: Ima: hone ulume. Ika: honkopu hao e pokelemeeki make ika: homu pea yu wia halemeeki make loa:me. Ikana:ma: mo hoke haliweki na handoma: tiake make mandane haliwekima: ikita: aposolo haliwekie aleme tapaketa: hande hande pea dia:yaota: yayapiki pi alo lemeka:ta:me laa handa: wilimime. ³Ikita: homu pea yu wia halememe. Kutupa ikita: yaka ekina: kone tanda nalo hata: na kiaalememe. ⁴Koto peleme pate ameta: iki pa:ta: alo pita: dupa. Ikana:ma: amba: titina: I puki kitolo pimi tupu: ameta: puki na kelememe. ⁵Iki pua lopeleme tupu: hone wippee. Ika: hoke hau hoki walaa amba: titina: pimieki paa pipee. Ikana:ma: ika: hoke hau hoki na walemeka:na:ta: Ima: iki pa:ta: a:pa mo ika: ola:pake keo panka:la: ale ipika: u hala: ale mina:pa:laena: loluteke. ⁶Pate I ta:na: putiaaseme hauta: doe. Ima: mo Nikoleitani tapakema: pu haleme haumanu kiaaso pitolo tupu: kone ikana:ma: make kiaasememe.

⁷Haleke haemeka:na:ta: kota: mo Sipitidima: mo siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me. Ma:nda: epima: a:nda: pea bepolaeaya:ka:nata: kota: Ima: mo Koda:na: e pa:ta: opa:la: da:ta:la: tina: kiliki nena: waleke halueke.

Semena siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

⁸Mo Semena siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo hande titina: make wetepena: make hala: halima: ala:me. Ita: homaaka:na: paa da:taa halo somee ala:me.

⁹Ika: ka:nda: manuta: Ima: hone ulume. Ikita: nate hali halemepate ikita: ota: hamoko halememe hone ulume. Diu wanda:hali dia:ya:la:pate kone ikita: Diu wanda:halie lo haleme wanda:halima: iki pa:ta: hoke pimanu lo haleme ekita: Ima: hone ulume. Koto wanda:halita: Sadanina: tapakee. ¹⁰Mo mulu peleme tanda manuna: paala:ma: na homa:pa:peke. Opia:pe. Mo Sadanima:ta: iki la handolo hata: iki ma:nda: hondo dipula mea lopaalieke. Kutupa ika: ka:nda:ma: homelemeeki manuta: kiki yaapo natena: pua paelieke. Homa:la:eki epena: kone I pa:ta: hone tulaa pelia hapa:peke. Kutu pimika:na:ta: ika: a:nda: pea bepolaaaseme ekina: ta:na:ma: homolo peleme yenkita: da:ta:la:eki kulueke.

¹¹ Haleke haemeka:na:ta: mo Sipitidima: siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me. Ma:nda: epima: a:nda: pea bepolaasa: halita: hande hoto yaapo peao homa:la: ekima:ta: hoeyaapeke na yelieke.

Pekamamo siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

¹² Mo Pekamamo siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo hande yaapo hao ne wopu hake bainasi wia hala: halima: ala:me.

¹³ Ika: haleme pa:ta:ta: Ima: hone ulume. Mo Sadanima: ipika: kilu tombua hala:eki ula: alena:e. Ikita: I pa:ta: ota: hau pu halememe. Kutupa mo Sadani hala: alena: yaka hande hone tulao hao hata: e pokawao haya: hali A:ntipa:si lu homaea: nate nina: kone I pa:ta: hone tulao halemeeki hoki na walememe. ¹⁴ Koto pelemepate Ima:ta: iki pa:ta: alo pimanu dupa. Iki tukiki pa:ta:ta: mo Beilame wala:la: pi tolu haleme wanda:hali taa haleme handa:e. Koto Beilame Beileke walolota: Isulai wanda:hali mo toopi ti wepia ula: ale pa:ta: halo haleme nemanu nena: alo make loke hoeyaasa: hau pina:yeke ipikana:ma: sutiaeeyeke hauma: iki hoke hau pa:ta: hatuku pena:yeke waleekeme. ¹⁵ Homeke tupu: kone mo hande Nikoleitani tapakena: wala:la: ekimanu tolu haleme wanda:hali iki tukiki pa:ta: taa haleme handa:e. ¹⁶ Koto pa:la:me ameta: ika: hoke hau hoki wala:pe. Kotoeki na pimika:na:ta: Ita: iki pa:ta: koto kone a:pa koto wanda:hali ame_{le} yaka kake pa:ta: ipu hala: bainasima: a:nda: pulueke.

¹⁷ Haleke haemeka:na:ta: kota: mo Sipitidima: siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me. Ma:nda: epima: a:nda: pea bepolaaya:ka:na:ta: kota: Ima: ipiki pa:ta: mo a:mbao ula: mandane ma:na halueke. Kutupa mo hake piki toopina: panake biki laala:eki make halueke. Mo bikita: ma:nda:ma: make hone na ula:pate mo milia: somema: homeke hone wilieke.

Daetaeda siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

¹⁸ Mo Daetaeda siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo Koda:na: Eiyeke ipika: leketa: mo hande we pupapeke ti haaleke ekima: handaa ipika: anketa: mo mulamula lialeke pa leke yale yale piki koloma: handeke ale batasima: handeke somema: ala:me.

¹⁹ Ika: pu haleme hau manuta: Ima: hone ulume. Ika: pukima: homelemeeki make kima: na homeke hone tulao halemeeki make ika: e pokelemeeki make ika: homu pea yu wia halemeeki make Ima: hone ulume. Ikana:ma: ameta: wopu pitelememe. Amba: hande pimi tupu: dia:me laa Ima: hone ulume. ²⁰ Koto pelemepate Ima: iki pa:ta: alo pita: dupa. Ikana:ma:ta: mo wanda: Diesibeleta: iki ame_{le} pa haena: kiaalememe. Koto wanda:ma:ta: ipikita: Koda:na: pi mea ipulu wanda:e lo hala:pate ipika: wala:la: ekima:ta: yaka e pa hameke pokaaseme tapakema: ika: loke hoeyaasa: hau pina: make mo hoke temoko pa:ta:

hala:la: nemanu nena: hatuku pu hoeyao hala:me. ²¹Ima:ta: ipika: hoke hau hoki walena: waleke halo:a:pate ipika: loke hoeyaasa: hau pa:ta: hoki wala:peke ya:leke kiaasa:me. ²²Koto ekina:ta: Ima:ta: mo wanda: make mo wanda: ame^{le} loke hoeyaasa: hau pimi tapake ame^{le} ota: hoke tup: tanda mulu peleme da panda: pa:ta: lopaa monealueke. Ikana:ma: mo wanda: amele loke hoeyaasa: haumanu pimikieki na kelepemeka:na:ta: kota: ameta: Ima: iki pa:ta: do aloeki pulueke. ²³Kutupa ipika: hoki nane tolu haleme tapake make lu homaalueke. Kutu pua:ka:na:ta: mo siosi paeyaoma: Ita: wanda:hali paeyaona: honemanu make hone u halemeeki manuna: hone ulu somee hone wilimikie. Ima:ta: iki paeyao ika: peleme ekina: homeke homeke lo ana:na: kone yenki kulueke.

²⁴Koto pa:la:pate Daetaeda haleme mandane wanda:halima:ta: mo hokeeki wala:la:eki na telia: mea pelememe. Koto wanda: ame^{le} haleme tapakema: alota: Sadanina: ota: onina: toluma: a:mbao ula: pi tekemanue lo haleme ekita: na moka:la handelememe. Iki pa:ta: mo ka:nda: pa:la:eki ma:nda: na atulao ulueke alome. ²⁵Koto ekina: ika: wia halemeeki manuta: I epono honkopu hao miniki hapa:peke. ²⁶Ma:nda: epi amedama: a:nda: pea bepolaaso hata: yaka hone pa:la:eki pa putia pua mo honikina: paeyaeya:ka:na:ta: kota: yaka Apa:ma: Ima: handeteke hanoyeke ka:la: ekita: iki pa:ta: kulueke. Ima:ta: iki pa:ta: mo kenke honiki paeyao pa:ta: haleme tapake paeyao handeteke hamena: lolueke. ²⁷Mo ayenima: wepieke dopitama: handeteke hamena: laata: mo kenkema: wa:pa:la: kanakema: handaa yambolo sasape puemena: lolueke. ²⁸Kutupa mo da ka:la:paaso opa:la: hombulanka: make iki pa:ta: halueke.

²⁹Haleke haemeka:na:ta: kota: mo Sipitidima: siosimanu pa:ta: lo hala: pi manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me.

Sadisi siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

3 ¹Mo Sadisi siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo Koda:na: watake hata: sipitidimanu make mo watake hata: hombulanka:manu wia hala: halima: ala:me.

Ika: piteleme hau manuta: Ima: hone ulume. Wanda:halima: ikita: tanda piki Ketiso wanda:hali halememe lo halemeke opulupate handeta: ikita: homaa pimika:ta:me. ²Koto ekina: tiao mo wia haleme ale ota: homaama:na: ai tindipapee. Pa ekipeke ika: peleme hau manuta: Koda:na: leke popelekena: ai tikitiki na pa:la:eki handolo hata: loa:me. ³Hande iki walea:eki opimi ekimanu niminaaso hata: opua ika: hoke haumanu pa:ta: ai hoki walaapee. Iki ai na tiaemeka:na:ta: kota: Ita: iki pa:ta: pake nala: hali leke opolo ipulueke. Kutupa ikana:ma:ta: I epolo polo nateta: hone na wilimikie. ⁴Pate koto Sadisi haleme wanda:hali tepo tepo a:nda:ma:ta: ika: aka:manu hai peaama:na:yeke epeke tup: handeteke hao pimika:ta:me. Koto peleme ekima:ta: ikita: hakepiki dau yama I yaapo

pota: pomu halumeke. Pa ekipeke ikana:ma: do epeke hau peleme ekina: loa:me. ⁵Ma:nda: epima: a:nda: pea bepolaeya:ka:na:ta: kota: dupiki hake piki dau yamilieke. Kutupa ika: bikita: mo deto haleme wanda:halina: bukana: ula: ekita: Ima: na honulueke. Yaka Apa: make ipika: enisolo manuna: leke popelekena: peneme yao hata: Ikita: yaka tapakee lolueke lea:me.

⁶Haleke haemeka:na:ta: mo Sipitidima: mo siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me.

Pila:delelia siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

⁷Mo Pila:delelia siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo yako pea ota: hauna: teke halima: ala:me. Ipikita: mo hande Deipidina: pota: ki wia hala: halie. Kutupa ipikana:ma: pota: ma:nda: lombea:ka:na:ta: ma:nda:ma: hamba:peke na ya:la:me make pokea:ka:na:ta: ma:nda:ma: lomba:peke na ya:la:me.

⁸Ima:ta: ika: pu haleme hau manuta: hone ulume. Ikita: honkopu hosikale siki halememe laa Ima: hone ulume. Ikana:ma: yaka waloloeki manuta: opua kima: na homeke I pa:ta: hone tulaalememe. Ma:nda:ma: na poka:peke yolo pa:la: tupu: Ima:ta: ika: puki nanema: pota: lomba wialome. ⁹Opie. Mo Sadanina: tapake yayapiki pi alo hata: Diu wanda:hali dia:ya:la:pate kone ikita: Diu wanda:halie lo haleme wanda:halita: Ima: ika: anke teke pa:ta: a:pa panda:puniaena: lolueke. Mo wanda:halima:ta: Ima: iki pukima: homolome laa hone wilimikie. ¹⁰Mo kenkena: haleme wanda:hali paeyao la handuluekema: ipula: ka:nda:manu pa:ta:ta: Ima: iki handeteke halueke. Pa ekipeke ikana:ma:ta: mo ka:nda: pa:la:eki pa:ta: hata: kone kima: na homeke honkopu hao hapa:peke laa la: ua: ekita: na mina:pa:lake pa pea:tiki peleme ekina: loa:me. ¹¹Ita: teke pa:ta: ipuluma: ika: wia haleme ekita: amuma: wia hapa:peke. Pa ekipeke ma:nda:ma: ika: hande a:nda: pea bepolaaso hata: mimi ekina: yenkiti: pake naama:na:yeke loa:me. ¹²Ima:ta: mo bepolao hala: halita: yaka Koda:na: tembolo da pinki haena: laata: koto aleta: na mina:pa:lalieke. Ima: ipiki pa:ta: yaka Koda:na: biki lao make mo yaka Koda:ma: oli ya pa:ta: yama: hola:pa:nialia: hande panake daoni tieke Diutuselemen: biki make laalueke. Kutupa make yaka panake biki laalueke lea:me.

¹³Haleke haemeka:na:ta: mo Sipitidima: mo siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me.

Leiodisia siosi pa:ta: pi tapaeyekeeki

¹⁴Mo Leiodisia siosina: enisolo pa:ta: dupa lae. Do pita: mo hande ipika: biki ma:nda: taapo wiaaso hata: Kutu pina:taa leleme somema: ala:me. Ipikita: kima: na homeke ota: hauna: walo hala: halie. Kutupa make ipikita: mo hande Koda:ma: wa:pa:la: alemanu paeyaona: teke somee.

¹⁵ Ima: ika: peleme hau manuta: hone ulume. Iki titipu make kosa: make na pa:la:me laa hone ulume. Ikita: titipu make kosa: make ma:nda: hondo pina:e hone witolopate ¹⁶ ikita: kosa: dia: titipu dia: pa tukikina: haleme ekina: yaka kake pa:ta: yama: dopita baalueke. ¹⁷ Ikana:ma: alota: Ita: hamoko hata: ala:ta: ala:ta: paeyao ana: pa:la:me. I dia:ya:la: ale manuta: ma:nda: dia:yalo hata: I ana: pa:la:me alememe. Pate ikita: ta:na: na pea ota: a:ta: pambeleme ekita: hone na wilimime. Ikita: natehali hao aka: na yameke pa tia hata: leke holu peleme. ¹⁸ Koto ekina: Ima: iki mana: alo ekita: mo ota: ala:ta: ma:nda: na taleke kolo I pa:ta: hambemeka:na:ta: kota: hamoko halo peleme tupu: loa:me. Kutupa make mo hakepiki aka: ika: yaala: piki pa tia haleeki a:mbao yamoemena: hamba:pee. Kutupa handolo peleme tupu: mandane mulamula ika: lekena: liamena: hamba:pee.

¹⁹ Ima:ta: yaka pukima: homolo wanda:hali paeyaota: pima: hando laa panisi peao halome. Koto ekina: ika: hoke hau manuta: ota: hone witolo hata: hoki wala:pe. ²⁰ Opua:pe. Ita: pota: kake pa:ta: hata: kili kili lao halome. Ma:nda: epima: yaka pi hol:a:make opua pota: lombea:ka:na:ta: Ita: ipika: da pa:ta: a:pa ipiki yaapo ne nolueke. Kutupa ipikana:ma: make I yaapo ne nelieke. ²¹ Ma:nda: epima: a:nda: pea bepolaea:ka:na:ta: I amele mo yaka kini seana: lopulao pitulupeke. Ima:ta: bepolaoata: ameta: yaka Apa:na: kini seana: lopulao pilupa: tupu: loa:me lea:me.

²² Haleke haemeka:na:ta: mo Sipitidima: mo siosimanu pa:ta: lo hala:eki manuta: ota: opua:pa:peke ya:la:me.

Hepeni nane biki mina:liaaso yeiya: laasemeeki

4 ¹Koto natena: kone ya nane oli hepeni pota: lomba:pa wia:eki handoa:me. Kutupa mo hande amba: I pa:ta: pi la kia: bu kanakema: handeke pi hol:a:makema: alota: Do pate epoe laa Kutupa doeki hoki nane pulu pa:la:eki walukekema: loa:me lea:me. ²Koto kone mo Sipitidima: I pa:ta: e pokea:me. Oli hepeni naneta: mo kilu tumbao pila: kini seana: ma:nda: manda pitia:me. ³Ipika: leke popeleketa: yenki tieke yeke toopimanu dia:sepa make kanilianima: make leke yale yale pita:la: ekima: handea:me. Kutupa mo emulolidi toopina: au leke ka:la:da:peiya mo kilu tumbao pila:eki popei yao wiekeeki handoa:me. ⁴Mo hande kini sea popei yaota: mandane hali tieke homekena: tonkopu kini seamanu wia:me. Moeki manuna:ta: mo hali tieke homekena: tonkopu you haliweki hake piki dau yamaata: koloma: wepiki handeteke hala: haliwekina: you aka:manu pambaememe. ⁵Mo kini sea pa:ta: yama:ta: ti tekelemanu make a:ta: a:ta: piki tutu make mo tutu tieke lita:la:eki make yapea:me. Mo kini seana: puki tikitikita: watake hata: ola:pakemanu talo haya:me. Kotota: mo Koda:na: watake hata: sipitidimanu ya:me. ⁶Kutupa mo kini seana: puki nane ombuta: kalasima: handeke ala:ta: ma:nda: na taleke hama: tieke wia:eki handoa:me.

Mo kini seana: nepoko nina:ta: pa deto hao hala: tonkopu alemanu ika: puki nane make hoki nane paeyao lekema: tumbiki ale manuma: popei yao wia:me. ⁷Titina: ekita: mo bosikasi tieke biki laeonoma: handea:me. Yaapo peao ekita: mo kao hali ekima: handea:me. Tepo peao ekita: halina: leke popeleke haya:me. Tonko peao ekita: bitutu laa pomina:la: uda tiekema: handea:me. ⁸Mo deto hala: alemanu homeke homekema:ta: watake hata: popake haememe. Kutupa ika: loketa: oto nane make hama: nane make lekema: tumbulu bao wia:me. Ikana:ma: peliolo da ka:la:polo tombo na wiki lo haleme emelita: dupa

Tekehali Aneke Koda:ta: yako piki yako piki Koda:o.

Amba: make haya: ame make hala: wetepena: make halo pa:la: halie laa lo halememe.

⁹Mo deto haleme tonkopu ale manuma:ta: mo kini seana: pila: hoto paeyao pa hao halo pa:la: hali pa:ta: paa peaasa:eki yeiya: laasa:eki keiyae ala:eki pa:ta: emelimanu lo halememe. Kutupu haleme dina:ta: ¹⁰mo hali tieke homekena: tonkopu you haliwekita: mo kini seana: pila: hoto paeyao pa hao halo pa:la: hali pa:ta: panda:puniao lopaata: yeiya: lo halememe. Ika: you aka:manu mo kini seana: puki tikitiki lopaaso dupa lo halememe.

¹¹ Nika: Tekehali Koda:o. Neke pa:ta:ta: paa pa:la:eki make yeiya: laasa:eki make honkopu make ana:na: mea:peke ya:la:me.

Pa ekipeke nakana:ma: ala:ta: ala:ta: paeyao wa:peleme. Kutupa naka: hone pi ekima:ta: ika: hapekeeki make da:ta:la:eki make hala:me laa lo halememe.

Pi ula: buka pita: Sipisipi Ma:na: Ikiki yaapo

5 ¹Mo kini seana: pila: halina: popeke nane kikina:ta: mo pi ula: buka miniki pitia:eki handoa:me. Mo pi ula: bukana: nepoko yaapo telipuna:ta: wapema: tumbulu bao wia:me. Kutupa watake hata: tonkaake alema: tonkaeyekeme. ²Kutupa wele wopu piki enisolo handoa:me. Mo enisoloma: pi holq:make tiekema: alota: Mo tonkaake alemanu yamba:la mo pi ula: buka lumbuluekema: epita: ipika: pa:la: hauma: ana:na: pea:peke ya:la:pe lea:me. ³Pate oli hepeni nane make do kenke nane make kenke oto nane make mo pi ula: buka lumba tukiki nane handa:peke some ma:nda: dia:me. ⁴Ima: ka:pa:puki yoka e tieke loa:me. Pa ekipeke mo pi ula: bukata: lumba tukiki pa:ta: handuluekema: ma:nda: ipika: pa:la: hauma: ana:na: pea:peke hali ma:nda: dia:yeke loa:me. ⁵Mo hande you hali homeke ma:nda:ma: I pa:ta: alota: E na lapee. Handa:e. Hande Diudana: tapake laeonota: hande Deipidina: eiyekema: monduma: monduma: pea a:pa ota: biki wiki hali mendieke somema: homeke bepolao hala:me. Ipirana:ma: ana:na: mo watake hata: tonkaakemanu ula:eki yamba:la mo pi ula: buka lumba:peke ya:la:me.

⁶Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikiki homeketa: mo kini sea tukikina: haya:eki handoa:me. Ipirita: mo deto hala: ale tonkopu make mo you

haliwekima: make dupaememe. Mo Sipisipi Ma:na: Ikikita: limiki nono piekeme. Ipi kita: watake hata: ekekemanu hao make watake hata: lekemanu haya:me. Ipi ka: leke manuta: hande Koda:na: watake hata: sipitidimanu do kenke honiki paeyao pa:ta: tapaala:eki yeke. ⁷Mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: mo kini seana: pila: halina: popeke nane kikina: wia pitia: pi ula: buka pua mia:me. ⁸Dupitolo haena:ta: mo deto hala: tonkopu ale manuma: make mo hali tieke homekena: tonkopu you haliweki paeyao ma: mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: puki tikitikina: panda:puniao lopememe. Homeke homekema:ta: mo kidama: hande ale make mo koloma: wepiki ulu pa:ta:ta: totopo piki alema: tumbikieki wimime. Kotota: mo hande Koda:na: wanda:halina: yeni pita:la:eki yeke. ⁹Ikana:ma: panake emeli homeke alota:

Neketa: mo pi ula: buka mea tonkaake ale yamba:lapeketa: ota: ana: pa:la:me.

Pa ekipeke neketa: limikime. Kutupa nakana:ma: naka: wema: mo wanda:halita: Koda:na: wanda:hali haena:yeke hambeleme.

Ikita: tapake ta:ta: ta:ta: make pi ta:ta: ta:ta: make kapomani manuma: handeteke hala: da ta:ta: ta:ta: make tutu ta:ta: ta:ta: paeyao pa:ta: hambeleme.

¹⁰Kutupa nakana:ma: ikita: mo yeni peao hala: kilu tombua hala:eki haena:yeke Koda: oto pa:ta: hata: e pokaena: leleme.

Ikita: do kenkena: handeteke haena: lelipikie laa lemekeme.

¹¹Pa handoe keta: mo yata:pea:peke na yeke tupu: haemeke enisolo titita: daoseni eleke eleke opua:me. Ikita: mo kini sea make mo deto hala: tonkopu alemanu make mo you haliweki popei yao haememe. ¹²Kutupa pi hola:make anekema: emeli alo alota:

Mo hande lia: Sipisipi Ma:na: Ikikima:ta: wele make hamoko make hone u tiaasa:eki make honkopu make biki miniliaasa:eki make paa pikieki make yeiya: laasa:eki make paeyao mea:peketa: ana: pa:la:me lemekeme.

¹³Kutupa oli ya nane make kenkena: make kenke oto nane make dawala pa:ta: da:ta hala: ala:ta: ala:ta: paeyao ma: emeli lemeeki opua:me. Dupa lememe.

Mo kini seana: pila: hali make mo Sipisipi Ma:na: Ikiki make yeiya: lao make biki miniliao make paa make wele make hoto paeyao pa u haena:e lememe.

¹⁴Koto lemeke mo deto hala: tonkopu ale manuma: alota: Kutu pina:lemeke mo you haliwekita: panda:puniao lopa ipiki pa:ta: yeiya: laaso yeni pimime.

Tonkaake alemanu

6 ¹Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: mo titina: watake hata: tonkaake ale homeke ma:nda: ka:la:peeke handoa:me. Kutupa mo

deto hala: tonkopu ale homeke ma:nda:na: pi holə:makema: tutu liki nono pea alota: Epoe leeki opua:me. ²Ima: handoeketa: handeta: hakepiki hosi ma:na: yekeme. Mo ma:na: hokina: pitieke halima:ta: a:ndeli miniki pitia:me. Ipirita: you aka: halea:me. Kutu pieke ipirita: a:nda: bepolalo poluekema: pula: hali tupa: mo ma:na: hokina: pita pea:me.

³Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: hande yaapo peao tonkaake ale ka:la:peaaso haena:ta: mo deto hala: ale yaapo peao ekima: alota: Epoe lea:me. ⁴Koto pa:ta: wepiki hosi ma:na: ma:nda: opolo epea:me. Mo hosi ma:na: hokina: pitieke halita: do kenkena: hali yankee ika: ika: kone lu alu alu pina:yeke a:nda: pita:la:eki mea epena:yeke honkopu halea:me. Kutupa make bainasi tieke tonka:na: halea:me.

⁵Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: mo tepo peao tonkaake ale ka:la:pea: ale pa:ta:ta: mo deto hala: ale tepo peao ekima: alota: Epoe lea:me. Ima: handoeketa: handeta: punupiki hosi ma:na: yekeme. Koto hosi ma:na:na: hoki manda pitieke halima:ta: mo ka:nda: tombo mu hala: ale minia:me. ⁶Hande deto hala: tonkopu alemanu haeme ale tukiki pa:ta: pi holə:makema: leke nono pea alota: Nate homekena: e pokaa mina:la: yenkima:ta: widi putu piliki siki homeke hambena: laa mo widima: handeke ale balita: tukikina: putupaa homeke yenkima: kone hambena:e. Koto pa:la:pate mo olipi timanu make waini emanu make na hoeyaapa:peke lea:me.

⁷Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: tonko peao tonkaake ale ka:la:pea: ale pa:ta:ta: mo tonko peao deto hala: alema: alota: Epoe lea:me.

⁸Handoeketa: handeta: hamipiki hosi ma:na: yekeme. Mo hosi ma:na: manda pitieke halina: bikita: Homa:la:eki lea:me. Kutupa ipika: hoki naneta: mo homa:la: wanda:halina: temoko hala: kenketa: telia: mea teke pa:ta: ipulu haya:me. Ipirita: do kenke tonkopu tekilipa homeke homeke pa:ta:ta: a:nda: pita:la:eki make tea: ki make yeri ki make hapekena: hala: yeti sayale manuma: make paeyao lina:yeke honkopu halea:me.

⁹Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: yunki peao tonkaake ale ka:la:pea: ale pa:ta:ta: mo hande amba: Koda:na: pi walaaso hata: kima: na homeke walaemeke handa limiki haliwekina: temokomanu mo oloda oto pa:ta: wieke handoa:me. ¹⁰Koto temoko manuma: anekema: e wi alota: Yako pea ota: hau pu hale wele wopu piki Tekehario. Mo niki limi tapake panisi pealuekema: do kenke wanda:hali pi yokaaalu pulu pele nateta: handima:pe lememe. ¹¹Mo haliweki homeke homeketa: hake piki dau hale hale pea alota: Mo iki litolo pia: tupa: ika: e pokeleme yankee titi paeyao ana:na: lu paeyena: hosiki siki hoto pita:pee lea:me.

¹²Kutupa mo Sipisipi Ma:na: Ikikima: mo yunki mindiki hata: tonkaake ale ka:la:peeke handoa:me. Koto dina:ta: paala: piki yu momeni tieke pea mo nateta: da hokolo pupapeke aka: hankolakema: handaata: mo kaisepota: we au lolopea:me. ¹³Mo hombulanka: manuta: mo hande

kankake nose kiliki po tilipu tiekema: tandela: lita:leke lopa:la: tupu: oni kenkena: honda:pa lopea:me. ¹⁴Oli yata: mo hande keda tako pu minolo pita:la: tupu: alupaeya:me. Kutupa pote paeyao make dawalama: popei yaala: kenkemanu paeyota: ika: hao hala: tupu: na hake ane mone pimime. ¹⁵Kutupa do kenkena: kinimanu make handeteke hala: haliweki make amina: you haliweki make hamoko haliweki make wele wopu piki haliweki make pa hameke e pokaaseme haliweki make pa haleme haliweki make paeyao siki oni apa:nda: make pote pa:ta:manu ula: too pi tieke tieke pa:ta:manu a:mbao pitulu endi pimime. ¹⁶Mo wanda:halima: mo potemanu make toopimanu pa:ta: wi la: moneaaso alota: Mo kini seana: pila: halina: leke popelekena: make mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: mineke panka:la:eki a:mbao niki manda a:pa lopa:pee. ¹⁷Iplika: mineke panka:la: ota: hoke nateta: doma: ma:nda: epima: doeki mea baapeke ya:la:pe lememe.

144 daoseni Isulai wanda:hali

7 ¹Doeki hoki naneta: enisolo tonkopuma: mo kenke honiki tonkopu telipa haemeeki handoa:me. Ikana:ma:ta: mo tonkopu poma:ta: mo kenke make dawala make ti ma:nda: hondo poma: tiaama:na: miniki haememe. ²Kutupa enisolo ma:nda:ma:ta: mo deto hala: Koda:na: tonkaake ale miniki hata: oli nate opa:la: nanema: opolo epea:me. Ipkana:ma: mo hande Koda:ma: mo kenke pita: ikali yaapo hoeyaena:yeke honkopu hala:la: tonkopu enisolomanu pa:ta: anekema: wi la: moneaya:me. ³Mo enisoloma: alota: Nika: Koda:na: pa hameke e pokaasa: haliweki ika: wenoko manuna: mo Koda: ipika: tomboma: maka u paeyaoama:ka:na mo kenke make dawala make mo timanu make hoeyaama:na:ma: ame dota: ai na hoeyaapee lea:me.

⁴Kutupa I pa:ta: la kieketa: Mo Koda: ipika: tomboma: maka ula: tapaketa: 144 daoseni halememe lea:me. Koto wanda:halita: mo hande Isulaina: 12 tapakee lea:me. ⁵⁻⁸Ikita: 12 daoseni lo mo tapake homeke homeke pa:ta: yata:po ma:la:me. Mo tapake biki manuta: Diuda Lubeni Ka:da: A:sea Na:petali Ma:na:sa: Simioni Lipae Isaka Sebuloni Diosepe make Benisamini koto tapake manue.

Hone pa mata:papeke tapake tieke

⁹Doeki hoki naneta: hone pa mata:papeke tapake tieke handoa:me. Do wanda:halita: ma:nda:ma: yata:pea:papeke tapake tupu: dia:me. Mo wanda:halita: tutu paeyao make tapake paeyao make kapomani ta:ta: ta:ta:ma: handeteke hala: kenke ta:ta: ta:ta: make pi ta:ta: leke tapake paeyao siki haememe. Ikana:ma:ta: mo kini seana: make mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: puki tikitikina: hakepiki dau yama hau palo miniki haememe. ¹⁰Ikana:ma: anekema: alo hata: alota: Da:ta:mono yeke

pa:ta:la:la: ekita: mo kini seana: pila: nika: Koda: make mo Sipisipi Ma:na: Ikiki yaapo pa:ta: yama: ipula:me lememe.

¹¹ Enisolo paeyaota: mo kini seana: make mo you haliweki make mo deto hala: ale tonkopu paeyao popei yao hao yapememe. Kutupa ikita: mo kini seana: puki tikitikina: panda:puniao lopolohata: Koda: pa:ta: yeiya: laaso hata: yeni pitolo alota: ¹² Kutu pina:e. Yeiya: laasa:eki make pa:a make hone u lenkene peaasa:eki make ta:na:e ala:eki make biki miniliaasa:eki make wele honkopu make paeyaota: hoto paeyao nika: Koda:na:eki ula:me. Kutu pina:e lememe.

Ka:nda:manu paeta:la:eki

¹³ Mo hala: you hali ma:nda:ma: I lota: pitolo alota: Mo hake piki dau yameleme wanda:halita: epi ameda ka:ta:pe laata: hanema: a:pa pelemepe lea:me.

¹⁴ Ima: alota: Someo. I hone na ulupate nakana:ma:ta: hone wilime loa:me. Ipirana:ma: I pa:ta: alota: Ikita: mo hande ota: hoke tanda pa:ta: yama: kone epeke tupa: epeleme wanda:halie lea:me. Ikana:ma:ta: ika: aka: manuta: mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: wema: tanda:pa hake peao peleme. ¹⁵ Koto peleme ekina:ta: ikita: Koda:na: kini seana: puki tikitikina: hata: peliolo da ka:la:polo ipika: tembolo pa:ta: ipika: e pokao halememe. Mo kini seana: pila: halima: ipika: hala: ekima:ta: iki handeteke pitilieke. ¹⁶ Ikita: tea:ma: make ikali na:na:ma: make ota: paa na homilimikie. Kutupa make nate o ti ulekema: potaasa: ale tupa: make na yankilieke. ¹⁷ Pa eki peke mo kini sea tukikina: hala: Sipisipi Ma:na: Ikikita: ika: handeteke hala: hali halieke. Kutupa ikita: mo da:ta:la:eki kita:la: tunkulu pa pitumu pitumu pa:la: ikalimanu pa:ta: hatuku peleieke. Kutupa Koda:ma: ika: leke pa:ta: e pankekemanu paeyao honu baalieke.

Watake peao tonkaake ale

8 ¹ Mo hande Sipisipi Ma:na: Ikikima: mo watake peao ale kelepea: dina:ta: oli hepeni nane nate leke awa homeke tukikina: no la:pa pea:me. ² Kutupa mo Koda:na: leke popelekena: hala: watake hata: enisolomanu pa:ta: watake hata: bu kanake halea:me. ³ Enisolo ma:nda:ta: koloma: wepiki totopo piki ale yanko hala: kanake miniki mo olodana wia: alena: a:pa haya:me. Ipira pa:ta:ta: mo Koda:na: wanda:halina: yenimanu amele totopo piki alemanu wopu apa:taena:yeke halea:me. Koto ale manuta: mo kini seana: puki tikitiki ula: koloma: wepiki olodana: yankena:yeke pia:me. ⁴ Mo totopopiki ale yankea: ekina: lumuta: Koda:na: wanda:halina: yeni taapu mo Koda:na: puki tikitiki hala: enisolona: kiki pa:ta: yama: a:meiya pea:me. ⁵ Kutupa mo enisoloma: mo totopo piki ale pamba:la: kanake mea mo olodana: talo haya: ti mea apa:tao do kenkena: wekila: holaeya:me. Kutu pia: tomona:ta: a:ta: a:ta:piki tutu make tutu tieke make ti tekele make yu momeni make pia:me.

Bu kanake lita:la: ekimanu

⁶Koto kone mo watake hata: bu kanake miniki haeme watake hata: enisolo manuma: mo bu kanakemanu luekema: tikitiki yao hao yapememe.

⁷Titina: enisoloma: ipika: bu kanake lia: dina:ta: ya hapeke pita: ti uleke apa:taake we ikali anekema: dou hao oni kenkena: lopea:me. Kutu pieketa: mo kenketa: tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: tima: to paeya:me. Kutupa mo timanu tonka:na: tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: tima: to paeya:me. Koto tupa: mo ambu paeyao siki ta:ta: paeya:me.

⁸Kutupa mo yaapo peao enisoloma: ipika: bu kanake lia:me. Pote tieke hombeleke ti talo talo hake nono piki ala:ta: ma:nda: oni dawala pa:ta: holaeya:me. Mo dawala tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: we au lolo yapea:me. ⁹Mo dawala pa:ta: pila: alemanu tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: homea:me. Kutupa kawaso make homeke hau kone pea hoeya:me.

¹⁰Kutupa mo tepo peao enisoloma: ipika: bu kanake lia:me. Kutu pieketa: mo talo talo hake dosima: handeke hombulanka: tieke ya nanema: lopa:niao mo ikali yopula: ekimanu make opa:la: ekimanu make tepo tekilipa homeke ma:nda: manda lopea:me. ¹¹Mo hombulanka:na: bikita: Teto pa:la:ekie. Kutupa mo ikali manuta: tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: teto pia:me. Mandane wanda:halita: koto ikali no hao homememe. Pa ekipeke mo ikalita: teto pitolo hata: pia:me.

¹²Kutupa mo tonkopu enisoloma: ipika: bu kanake lia:me. Kutu pieketa: nate make kaisepo make hombulanka:manu make tepo tekilipa homeke ma:nda: manuta: lu tondo peaya:eki yaalo ika: paa peaasa: ekita: tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: alupaememe. Kutupa mo natepata: tepo tekilipa homeke ma:nda: pa:ta:ta: paa na pia:me. Timba: ala:eki make homeke hau kone pia:me.

¹³Kutupa handoa:pate oli ya pa:ta: aeya ida tieke anekema: alota: A:pee. A:pee. Mo mandane enisolo tepoma: ika: bu kanake lia:ka:na:ta: do kenkena: haleme wanda:halita: ekipiki tanda tieke piki ka:nda:manu milimikipe.

Yunki peao enisolona: bu kanake

9 ¹Kutupa mo yunki peao enisoloma: ipika: bu kanake lia:me. Hombulanka: homeke oni kenkena: honda:pa lopeekeeki pa:ta: mo honiki na wiki naku tieke kiakena: pota: ki halea:eki handoa:me.

²Mo hombulanka:ma: mo naku tieke kiakena: pota: lombea: dina:ta: ti tieke yanka:leke opa:la: lumuma: handeke lumu hola:lu baeya:me. Mo lumuma:ta: nate make ya make timba:la: pamba haya:me. ³Hombutata: mo lumu pa:ta: yama: a:pa oni kenkena: lopememe. Kutupa ikita:

teihali manuma: haleme honkopuma: handeke honkopu halea:me.

⁴Iki pa:ta:ta: mo e alemanu pa:ta: ambu make timanu make mandane ambumanu paeyao na hoeyaapa:peke laata: hoeyaapeke ale homeketa: mo Koda:na: tomboma: maka ika: wenokona: na ula: wanda:hali homeke hoeyaapa:peke lea:me. ⁵Mo hombuta:ma: handeke ale manuma:ta: mo wanda:hali homena:yeke lina: dia:ya:la:pate pa kaisepo yunki hata: natena: homeke tanda tieke halolo ombu haena: lea:me. Mo tanda tieketa: mo teihalima: poka:leke mina:la: tanda tupa:e. ⁶Koto yunki hata: kaisepo tukiki pa:ta:ta: mo wanda:halima: homa:la:eki weilimipate na handa: wilimikie. Homawee hone wilimipate homa:la: ekita: iki mina:pa:lao pindipa pelieke.

⁷Mo hombuta: titita: mo a:nda:na: poluekema: tikitiki yao hala: hosi ma:na: manuma: handememe. Ika: ambokena:ta: koloma: wepiki you aka:ma: handeke ale pambao ika: leke popeleketa: halina: leke popelekema: handea:me. ⁸Ika: itikita: wanda:wekina: hokulupiki itikima: handaa ika: kaketa: laeonona: kakema: handea:me. ⁹Ika: hakokota: ayenima: wepiki hakokona: yama:la: alema: handeke ekima: tote pea kutupa ika: popakema: laeme ema:ta: mo a:nda:na: polukuma: ipupula yopula: hosi ma:na:na: aiela: da:ta:ka mendekemanu yopulu leke nono pia:me. ¹⁰Ikita: mendeke hao teihalina: pa:la: tupa: tekeke haememe. Kutupa mo wanda:halita: kaisepo yunki hata:na: ika: mendekema: tanda halo pa:la: honkopu haememe. ¹¹Kini homeke ma:nda:ma: iki handeteke hala:me. Ipikita: mo honiki na wiki naku tieke kiakena: handeteke hala: enisoloe. Hibulu pima: ipika: bikita: A:ba:dono. Kitiki pima:ta: A:poliyono Koto bikita: Hoeyaasa: halie laa ala:me.

¹²Titina: paala:piki ka:nda: tieketa: koto paela: handa:e. Doeki hoki naneta: paala:piki ka:nda: tiek yaapo epolo pa:la:eki pa ula:me.

Yunki mindiki peao enisolona: bu kanake

¹³Kutupa mo yunki mindiki peao enisoloma: ipika: bu kanake lia:me. Mo Koda:na: puki tikitiki haya: koloma: wepiki olodana: nepoko tonkopu nanema: pi hol:a:make epea:eki opua:me. ¹⁴Mo pi hol:a:makema: mo yunki mindiki peao enisolo pa:ta: alota: Mo Yupoteitisi ikali tieke pa:ta: tonkaala: enisolo tonkopu ka:la:pa: tapae lea:me. ¹⁵Mo enisolomanu ka:la:pa: tapaeya:me. Ikana:ma:ta: mo kenke wanda:hali paeyao tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: ota: do awa siki make ota: do nate siki make ota: do kaisepo siki make ota: do bapi siki make epena:yeke wiala: natena: lina:yeke tikitiki yao haena: lea:me. ¹⁶Mo wanda:hali lulu polo pieke hosi hokina: pitieke ami tapakena: nambata: I pa:ta: alota: 200 milioni haliweki lea:me. ¹⁷Kutupa yaka upama: leke handoa: ekina:ta: mo hosi ma:na: make ika: hokina: pitimi haliweki handoa:me. Kutupa mo haliwekina: hakokona: yameleme alena: au la:la:eki manuta: mo ti

lankakema: handa we pupa pua make oli ya punupa:la: ekima: handeke toopi sa:paeyana: au lekeeki make mo hami pupapeke toopi solopana: au lekeeki make au lea:me. Mo hosi ma:na: manuna: amboketa: laeonona: ambokema: handaa ika: kake pa:ta:ta: ti uleke make lumu make ti na honi papeke lankake biki solopa opolu baeya:me. ¹⁸Do ki yeni leke lita:la: hau tepoma:ta: mo wanda:hali tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: homo paeya:me. Mo hosina: kake pa:ta: opolu baeya: ekima: loa:me. ¹⁹Mo hosi ma:na: manuna: honkoputa: ika: kake pa:ta: make mendeke pa:ta:manu ula:me. Ika: mendeke manuta: amboke hake ketoma: handea:me. Koto ekima:ta: wanda:hali tanda peao haememe.

²⁰Do hau tepoma: na lia: wanda:halita: ika: wepia wia yeni pu haeme ale pa:ta:manu hoki na walememe. Ikita: mo hoke temoko titi pa:ta: make mo koloma: make silipama: make toopima: make tima: make toopi ti wepia wimiki alemanu pa:ta: yeni pita:la:eki hoki na walememe. Mo handa:peke na yeke make pi na opua:peke make pi na lapeke ale manuna: loa:me. ²¹Kutupa make ika: hali homena: lilimieki make ika: tio haumanu make ika: loke hoeyaasa: haumanu make pake nala: ekimanu kone ota: na kiaememe.

Enisolo pita: pi ula: buka hosikale siki

10 ¹Kutupa wele wopu piki enisolo ma:nda: oli hepeni nanema: hola:pa:nialo epeeke handoa:me. Ipirita: koama: ambula bao ipika: ambokena:ta: ka:la:da:peiyama: ambula wiekeme. Ipika: leke popeleketa: natema: handaa ipika: anketa: ti talo talo hake da pinki manuma: handeekeme. ²Ipika: kikina:ta: pi ula: buka hosiki ale siki lumbu wia haya:me. Ipika: popeke nane anketa: dawala manda wia ipika: hoe nane anketa: kenkena: wia haya:me. ³Kutupa laeono manuna: aneke e wi ala: tupu: mo halima: anekema: wi lea:me. Mo wi lea: hoki naneta: mo watake hata: tutu manuma: anekema: e wi laa hombo peaememe. ⁴Mo pi lea: ale pa:ta: kone Ita: wape laanialuekema: pitono oli hepeni nane pi holə:makema: alota: Do watake hata: tutu manuma: lemeke ekita: na laaniake a:mbaapeke lea:me.

⁵⁻⁶Mo hande dawala pita: kenke yaapo manda hayeke handoa: enisoloma: do kenke ya make dawala make koto pa:ta:manu hala: ala:ta: ala:ta: make koto ale paeyona: wepia wina: la:la: hoto paeyao pa hao hala: Koda:na: bikina: pi la: witolo alota: Nate yola: moneapeke dia:ya:la:pate ⁷pa mo watake hata: peao enisoloma: ipika: bu kanake lia:ka:na:ta: Koda:ma: mo hande ipika: pa hameke e pokaasa: potopede haliweki pa:ta: la haleke tupu: ipikana:ma: ipika: pulueke laa a:mbao ula: ekita: ota: pu paeyaalieke lea:me.

⁸Kutupa oli hepeni nanema: hande I pa:ta: pi laa kia: pi holə:make ombuma: alota: Mo dawala make kenke yaapo manda hala: enisoloma:

kiki pa:ta: lumba wia hala: pi ula: buka pua mie lea:me. ⁹Koto ekina:
 I pua mo enisolo lota: pitolota: mo pi ula: hosiki buka siki kie loa:me.
 Ipikaname: I pa:ta: alota: Mea nae. Neliaeka:na:ta: weleke nolo pa:la:pate
 naka: kake pa:ta:ta: boi hapekema: handaa tende yole pilieke lea:me.
¹⁰Koto leeke Ima: mo pi ula: hosiki buka siki mea noa:pate boi hapekema:
 handaa tende yole pia:me. Pate neliawa: dina:ta: yaka weleke nea:me.

¹¹Kutupa I pa:ta: alota: Mo kapomanimanu handeteke pila: kenke ta:ta:
 ta:ta: make tutu ta:ta: ta:ta: make pi ta:ta: ta:ta: make kini ta:ta: paeyao
 pa:ta: Koda: ipikana:ma: lolo pa:la: ekina: pi tapaasa:eki paa lawaapekee
 lea:me.

Mo wekitisi yaapo

11 ¹Kutupa I pa:ta: tombo mina:la: alema: handeke tolo kitolo alota:
 Mo Koda:na: tembolo da make mo oloda yaapo pua tombo mie
 laata: mo tembolo da pa:ta: yeni piteleme wanda:hali yata:pea:peke
 lea:me. ²Pate mo hama: nane momba:la:la: hama: manuta: tombo na
 mia:pe lea:me. Pa ekipeke koto ekita: mo pi na miniki haleme tapake
 pa:ta: hala:la: hama: lea:me. Koto tapakema:ta: kaisepo halitieke
 yaapona: paa yaapona: mo yakopiki daoni lu tumbalimikie. ³Kutupa
Ima: yaka wekitisi hali yaapo mo palaowamanu mondus hala: ekima:
 dau yamao 1 daoseni kutupa 260 natemanu Koda:na: pi walawaena:
 tapaalueke lea:me.

⁴Mo wekitisi hali yaapota: mo olipi ti yaapo pita: ola:pake keo panka:la:
 ale yaapoe. Ipilikita: mo kenke Tekehalina: puki tikitiki halepeme.
⁵Ma:nda: epima: koto hali yaapo hoeyaaluekema: pimika:na:ta: ti uleke
 ipilika: kake pa:ta: opolu bao mo ipilika: a:nda: tunkiliki haliweki
 hoeyaalieke. Kutupa dupilipi ekima:ta: mo hali yaapo hoeyaaluekema:
 taapilimi wanda:halita: lilieke. ⁶Ipilikana:ma:ta: mo Koda:na: pi laaso
 halipi natena: lako na epena: laa oli ya a:mbolota: honkopu ula:me.
 Kutupa make mo opolo hala: ikali manuta: we au lena: loluekema: make
 ane mone yeni ki ipilika: hone pa:la: tupu: do kenke a:pa hoeyaena: laa
 make honkopu ula:me.

⁷Ipilikana:ma: ipilika: pi walo paeyaalipi natena:ta: mo honiki na
 wiki naku tieke kiake pa:ta: hao opulu baalia: sayalema: handeke ale
 tieke hombelekema: mo hali yaapo amele a:nda: pilieke. Mo alema:ta:
 mo hali yaapo bopolao lu homaota: ⁸ipilika: tokota: ipilika: Tekehal
 lu endiaeemeke daoni tiekena: pota:na: pa wina: lelieke. Koto daonita:
 onkoluma: ala: biki yaapota: Sodomo pita: Idiepi yaapo ula:me.
⁹Kapomani ta:ta: ta:ta:ma: handeteke hala: kenkemanu make tapake
 ta:ta: ta:ta:ma: make pi ta:ta: ta:ta:ma: make tutu ta:ta: ta:ta:ma: make
 paeyaoma: mo hali yaapona: tokota: nate tepona: nate ma:nda:na:
 tukikina:ta: handolo make na hoina: lelimikie. ¹⁰Pa ekipeke do kenkena:

haleme wanda:halima:ta: mo hali yaapo homelepe ekina: ta:na:ma: homilimikie. Kutupa ne pambolo hata: pa hala:la: alemanu ika: ika: kone anemone tapa alu alu pilimikie. Pa ekiike mo potopede hali yaapoma:ta: wanda:hali pa:ta: tanda tieke mea epepeme laa lelimikie.

¹¹ Koto nate tepo paeya nate ma:nda:na: tukikina:ta: da:ta:la:eki hala:la: pomo Koda: pa:ta: yama: a:pa mo hali yaapo pa:ta: honda: pambeeketa: mo hali yaapo tialu pipime. Kutupa mo hali yaapo handeme wanda:hali paeyaota: pututuma: homememe. ¹² Mo potopede hali yaapo pa:ta:ta: oli ya nane pi hola:make tiekema: alota: Do pate ipupe lea:me. Kutupa ipilika: a:nda: tunkilik wanda:halima: handa:pa:lia haena: mo hali yaapota: koa piti oli ya pa:ta: pepeme. ¹³ Koto koneta: yumomeni tieke pea mo daonita: kiki yaapo tekili pea homeke ma:nda:ta: hoeyao mo daoseni watake hata: wanda:hali homememe. Kutupa mo pa haleme wanda:halima:ta: moeki handolo hata: pututuma: homolo oli hepeni hala: Koda:na: aneke ekina: biki mina:liaememe.

¹⁴ Yaapo peao hoeyaasa: hau koto paeya:pate mo tepo peao hoeyaasa: ekita: teke pa:ta: ipilieke.

Watake hata: peao bu kanake

¹⁵ Kutupa mo watake hata: enisoloma: ipika: bu kanake lia: dina:ta: oli hepeni nane pi hola:make tieke tieke manuma: alota: Mo kenke handeteke halo pa:la: honkoputa: ameta: nika: Tekehali pita: ipika: maleke lila: hali Ketiso pa:ta: ula:me. Kutupa hoto paeyao handeteke hao halieke lememe. ¹⁶ Kutupa mo Koda:na: puki tikikitina: ika: kini seana: pitimi hande halitieke homekena: tonkopu you haliwekiti: panda:puniao yeiya: laaso hata: Koda: pa:ta: yeni pitolo alota:

¹⁷ Amba: pa hao hae make ame make hale Aneke Tekehali Koda:o. Nakana:ma: naka: wele tieke mea ameta: kini pea handeteke hale ekina: keiyae aloma:me laa alota:

¹⁸ Mo pi na miniki haleme wanda:halita: mineke pankelememe. Pa ekiike Koda: naka: mineke pankele nateta: opolo a:pa:la:me. Homa:la: wanda:halina: pi yokaalu pulu peleme nate a:pa:leke loa:me.

Kutupa make naka: e pokaeya: potopede haliweki pa:ta: ika: yenki seliapo halo pele aneke nate a:pa:la:me. Mo neke pa:ta: yeiya: laaso hata: homu pea haleme wanda:hali ota: paeyaona: nate make loa:me. Do kenke hoeyaaseme wanda:hali hoeyaalo pa:la: nate opolo a:pa:la:me laa lememe.

¹⁹ Oli hepeni nane hala: Koda:na: tembolota: lumbia:me. Kutupa mo hande pi la: wiekeeki wieke bokosi handoa:me. Kutupa ti tekele make a:ta: a:ta: piki tutu make tutu tiekemanu make yumomeni make ya hapeke wopu make epea:me.

Mo wanda: pita: popake itiki hake si handeke ale tieke yaapo

12 ¹Kutupa ta:ta: ma:nda: pea hone mateke hau tieke oli yana: opolo epea:me. Wanda: homeke koto pa:ta: pitia:me. Ipika: dauta: mo nate yamea:me. Kutupa mo kaisepota: ipika: anke oto pa:ta: wia kutupa ipika: you aka:ta: kiki yaapona: ankena: yaapo hombulanka: pambaeya:me. ²Ipikita: teke pa:ta: weki mulu pua:peke yata: mo weki hoki nea: ekima: tanda tieke pitolo hata: e wi lea:me. ³Kutupa ma:nda: ta:ta:piki ale ma:nda: oli ya manda opolo epea:me. Handeta: we pupapeke popake itiki hake sima: handeke ale tieke hombeleke ipika: amboketa: paeyao watake hata: hao kutupa kiki yaapo ekeke haya:me. Kutupa mo ambokemanu yalaota: kinina: you aka: pamba pamba pia:me. ⁴Ipika: mendekema:ta: mo hombulanka:manu tepo tekilipa homeke ma:nda:ta: mo ya mina:pa:lao yola yopua do kenkena: wekila: lopaeya:me. Mo aleta: mo wanda:ma: weki mondu lopaeya:ka:na: mea nolueke alo puki tikitiki pua haya:me. ⁵Kutupa mo wanda:ma:ta: hali weki mondu wia:me. Ipiki daeyaaata: do kenke paeyao ayeni dopitama: handeteke halo pa:la: wekie. Pate mo wekiti: pa:ta:la: mea Koda: pa:ta: ipika: kini seana: hala: alena: mea pea:me. ⁶Mo wanda:ta: Koda:ma: ipika: amu pea wia:yeke hapupapeke alena: pindipa pea:me. Koto alena:ta: mo wanda: daoseni homeke kutupa 260 natena: handeteke halo pia: alena:e.

⁷Kutupa oli hepeni nane a:nda: kini pia:me. Maikolo ipika: enisolo ame^{le} mo popake itiki hake si ipika: enisolo ame^{le} a:nda: pimime. ⁸Pate Maikolo tapakema: mo popake itiki hake sita: bepolao ipika: enisolomanu tonka:na: hepeni na haena: lememe. ⁹Mo popake itiki hake si tieke hombeleketa: tolu lopaeya:me. Ipikita: mo hande amba: kiake hayeke keto biki Sadani la:la: allee. Ipkiana:ma:ta: mo kenke wanda:hali paeyao makeaeyeke halie. Ipikita: ipika: enisolo titi ame^{le} oni kenkena: tolu lopaeya:me.

¹⁰Kutupa oli hepeni nane pi ho^{la}:make tiekema: alota: Ameta: niki da:ta:monoyeke Koda:na: pa:ta:la:la:eki ta a:pa:la: handa:e. Ameta: Koda: ipiki kini hata: ipika: weleta: peneme yaasa: handa:e. Ameta: ipika: maleke lila: Ketisoma: ipika: handeteke hala:eki peneme yao wala:la: handa:e. Pa ekipeke nika: Koda:na: puki tikitikina: hata: peliolo da kelepolo nika: kamemanu maleke lia hokeeki pa:la:me lo haya: halita: oli hepeni mina:pa:lao tolu lopaala:me. ¹¹Ipikita: nika: kame tonuma: mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: wema: make mo ota: ekie laa waleme ekima: make bepolaya:me. Kutupa make ikana:ma: ika: da:ta:la: ekita: pina: pa hoeyao homa:la: ekita: pa pulumeke laa lememe. ¹²Koto ekina:ta: oli hepeni make koto pa:ta: haleme wanda:halio paeyao ta:na:ma: homa:pee. Pate oni dawala pita: kenke yaapota: paala:e. Pa ekipeke hande Sadanita: iki pa:ta: apa:la:me. Kutupa ipikita: hosiki nate lekesiki homeke ula:me hone witolo hata: ota: hoke mineke panka:la:me.

¹³ Mo popake itiki hake si tieke hombelekema: ipikita: mo kenke nane tolu lopaala:me hone wiaata: mo hande weki mondu wia: wanda: minuluekema:yeke teliolo ombu haya:me. ¹⁴ Mo wanda:ta: ipika: da mo hapupapeke alena: pena:yeketa: ida tiekena: popake yaapo halea:me. Koto pa:ta:ta: mo popake itiki hake sima: hoeyaapa:na: bapi tepona: yunki mindiki hata: kaisepona: handeteke halo pia: pa:ta:e. ¹⁵ Kutupa mo popake itiki hake sima:ta: ipika: kake pa:ta: yama: epea: ikali wopuma: mo wanda: telia: mea pena: lea:me. Handeta: mo wanda: ikali naa homena:yeke pia:me. ¹⁶ Kutu pia:pate kenkema: mo wanda: tamba: minolo hata: ipika: kake aq laa mo popake itiki hake sina: kake pa:ta: epea: ikali mea neliya:me. ¹⁷ Kutu pia: ekina: mo popake itiki hake si tieke hombelekema:ta: mo wanda: pa:ta: mineke tieke pankolo hata: ipika: wekiwandiki amele a:nda: pulu pea:me. Koto tapaketa: mo Koda:na: pi ula: ekimanu opua Yesuma: peneme yaasa: ota:eki pa:ta: kima: na homeke hone tu laeme wanda:halie. ¹⁸ Kutupa mo popake itiki hake sita: dawala houna: tiao haya:me.

Sayale yaapo

13

¹ Kutupa mo sayale hombeleketa: mo dawala pa:ta: pita opolo epea:eki handoa:me. Mo aleta: ekeke kiki yaapo hao amboke watake hata: haya:me. Mo ekekemanu yalaota: kini you aka: pambama: pambama: pia:me. Kutupa mo amboke manuna:ta: Koda: kitaake biki laememe. ² Mo sayale hombeleketa: bosikasi tieke ma:nda: ipika: biki lepadima: handaa ipika: anketa: peioloma: handeke ale tieke hombelekena: ankema: handaa ipika: kaketa: laeonona: kakema: handea:me. Mo hande popake itiki hake si tiekema:ta: ipika: honkopu make ipika: kini sea make ipika: handeteke hala:eki tieke paeyao mo sayale hombeleke pa:ta: halea:me. ³ Mo sayalena: amboke ma:nda:ta: homena: tupa: apa:la: pokekepate pa mea epeayeke handaa mo wanda:halie paeyao:ta: penkili putia pominolo hata: mo sayale hombeleke telia: mea pememe. ⁴ Kutupa wanda:halie paeyao:ma: mo popake itiki hake si pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pimime. Pa ekipeke mo sima:ta: ipika: honkopu tieketa: mo sayale pa:ta: haleeke handa loa:me. Ikana:ma: sayale pa:ta: make panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pitolo alota: Epita: mo sayalema: handelemepe. Epima: ipiki amele a:nda: puluekema: honkopu aneke hala:pe lememe.

⁵ Mo sayalema:ta: kaisepo hali tieke yaapona: pa hali ma:nda:na: yaapona: handeteke haena: laata: hakoko lita:la:eki manuma: Koda: kitaena:yeke waleke halea:me. ⁶ Mo sayalema:ta: Koda: make ipika: biki make ipiki hala: da make oli hepeni haleme wanda:halie paeyao make yaala:ma: homao hoeyaasa: pi kini pea lea:me. ⁷ Kutupa ipikana:ma: Koda:na: wanda:halie amele a:nda: pea bepolaena: make tapake ta:ta:

ta:ta: make kapomani ta:ta: ta:ta:ma: handeteke hala: wanda:hali make pi ta:ta: ta:ta: make tutu ta:ta: ta:ta: make paeyao handeteke haena: waleke halea:me. ⁸Do kenkena: hala: wanda:hali paeyao:ma:ta: mo sayale pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pilimikie. Pate do kenke ai na wepiki haena: kone ika: biki manuta: mo deto hala: wanda:halina: biki ula: bukana: laala: wanda:hali homeke homekema: kotoeki na pilimikie. Koto biki ula: bukata: hande limiki Sipisipi Ma:na: Ikikina: bukae.

⁹Haleke haemeka:na:ta: kota: opua:pa:peke ya:la:me. ¹⁰Ma:nda: epita: tapake ma:nda:ma: minina:e laa wia:ka:na:ta: kota: ota: minina: lelieke. Epita: bainasima: lia homaena:e laa wia:ka:na:ta: kota: ota: mo bainasima: lia homaena: lelieke. Dupiki haumanu pa:ta:ta: Koda:na: wanda:hali lopaama:na:yeke homu pea pa pina:e laa yu wia hata: make kima: na homeke hone tu lao haya:ka:na:ta: ana: pilieke.

¹¹Koto hoki naneta: mo sayale hombeleke ma:nda: mo kenke pa:ta: yama: opa:liaeyeke handoa:me. Do sayaleta: sipisipi ma:na: ekekema: handeke ekeke yaapo haya:me. Kutupa ipika: pita: mo popake itiki hake sima: ala: tupa: lea:me. ¹²Mo alema:ta: mo titina: sayalena: handeteke hala:ekie tieke meata: ipika: leke popelekena: hata: e wopu pokea:me. Ipkana:ma:ta: do kenke make do kenkena: haleme wanda:hali paeyao make mo amba: hande titina: amboke hoeyaeya:pate paa epea: sayale pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pipee laa honkopu wopu hao sutiaeaya:me. ¹³Mo yaapo peao sayalema:ta: na handeke haumanu wopu pitolo hata: wanda:halina: leke popelekena: oli ya nanema: ti uleke do kenkena: lopena: lea:me. ¹⁴Kutupa ipikana:ma: mo titina: sayalena: hau peaaso hata: ipika: leke popelekena: hata: mokoto na handeke haumanu pia:eki manuma:ta: do kenke wanda:hali paeyao makeaaso hata: yola: mea pea:me. Ipkana:ma: wanda:halima: mo hande bainasima: hoeyaeya:pate pa tiao hala: titina: sayale yeiya: laaluekema: koto ekima: handekeeki ma:nda: wepia:pe lea:me. ¹⁵Kutupa mo yaapo peao sayalema:ta: mo hande titina: sayale manda: meao wepimi ale pa:ta: da:taasa: pomo halena:yeke waleke halea:me. Kutupiki hauta: mo alema: pi lena: la make mo ipiki pa:ta: panda:puniao yeiya: lapeke kiaalimi wanda:hali paeyao lu homaena:yeke pia:me.

¹⁶Mo yaapo peao sayalema:ta: mo hosiki wanda:hali make aneke wanda:hali make hamoko wanda:hali make natehali wanda:hali make pa hameke e poka:la: wanda:hali make pa haleme wanda:hali make paeyao:ma: ika: popeke nane kikina: o ika: wenokona:ta: maka ma:nda: talaena:yeke honkopu hao sutiaeaya:me. ¹⁷Kutupa ma:nda: epima: do maka na talaeyeketa: kota: koto someta: aleta: ma:nda:manu ota: na hambo make tapao pina:e lea:me. Koto makata: mo sayalena: biki tapa: wiao o ipika: bikina: namba haleke ekie. ¹⁸Do ekimanu opolo epea:ka:na:ta: kota: epeke hone u lenkene pita:la: somema: ana: pilieke. Ma:nda: epita: epeke

honema: tumba wia:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: koto sayalena: namba lo yokena:e. Pa ekipeke mo nambata: halina: bikina: anketekete minolo kone la:la:me. Koto nambata: 666 la:la:me.

Sipisipi Ma:na: Ikiki pita: ipika: wanda:hali

14 ¹Kutupaka:na: handoa:pate mo hande Sipisipi Ma:na: Ikikita: mo ipika: biki make ipika: Apa:na: biki ika: wenokona: laemeke 144 daoseni wanda:hali ame^{le} mo Saioni potena: haememe. ²Kutupa oli ya nanema: ikali d^{ou} tiekema: handa make tutu tieke liki nonopiki pi hola:make opua:me. Mo pi hola:maketa: kidama: handeke ale lita:la: haliwekima: liki nonopiki ala: ekima: handeke nono pia:me. ³Mo 144 daoseni wanda:halita: mo hande Koda:na: kini seana: make mo deto hala: tonkopu ale manuna: make mo you haliwekina: puki titikiki pua haememe. Ikita: panake emeli ikana:ma: homeke moka:la hande hande pea lapeke emeli homeke lememe. Kenke wanda:hali paeyao pa:ta:ta: koto tapake homeke pa:ta:la: mea epeaalo pia: tapakee. ⁴Ikita: wanda:weki hakopu na tunkulimieki yaalo yakopiki haliweki haememe. Ikana:ma:ta: mo Sipisipi Ma:na: Ikiki pea: pa:ta:ta: telipaleke ombu haememe. Ikita: kenke wanda:hali paeyao anka:lopuna: epeaala: tapakee. Ikita: Koda: pa:ta: make mo Sipisipi Ma:na: Ikiki pa:ta: make titina: halo pa:la: tapakee. ⁵Ma:nda:ma: ikita: yayapiki pi lelemeeki na opua make ala:ta: ma:nda: ata:ka: na pealeme haliwekie.

Enisolo tepo

⁶Kutupa enisolo ma:nda: oli ya manda ænolo hata: do kenke wanda:hali paeyao pa:ta: mo pa u hala: Pi Seliapo laluekema: pia:me. Mo wanda:halita: tutu ta:ta: ta:ta: make tapake ta:ta: ta:ta: make kapomani eleke elekema: handeteke hala: kenke make paeyao pa:ta: loluekema: pieke handoa:me. ⁷Ipikana:ma: anekema: alota: Koda: paala:ma: homaaso hata: ipika: tieke hala: ekina: biki mina:liape. Pa ekipeke ipikana:ma: mo hande wanda:hali pi yokaaulu pulu pa:la: nate a:pa:leke loa:me. Do kenke make oli ya make dawala make opa:la: ikalimanu make koto ale paeyao wa:pa:la: Koda: pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pea:pa:peke lea:me.

⁸Kotoeki hoki naneta: enisolo ma:nda:ma: teliolo alota: Mo wanda:ta: lopa:la:me. Aneke Ba:bilonita: lopa:la:me. Mo wanda:ma: wanda:hali paeyao ipika: waini ikali nena: lea:me. Mo honkopu hake waini ikalita: ipika: lokena: hoke hone pa:la:eki manue lea:me.

⁹Pa tepo peao enisoloma: mo titina:eki yaapo teliolo hata: anekema: alota: Ma:nda: epima: mo sayale hombeleke make koto ale manda: meao wa:pa:la: ale pa:ta: make panda:puniao yeni pitolo o ipika: maka wenoko o popeke nane kikina: talena: lemeka:na:ta: kota: ¹⁰koto someta: ipika:

kone Koda:na: waini ikali nelieke. Kota: mo Koda:ma:ta: ipika: paala:piki mineke panka:la: wele pa ula: waini ikalita: mo ipika: mineke panka:la: kapo pa:ta: holo pambeekeeki loa:me. Dupilia: wanda:hali paeyaota: mo yakopiki enisolo titi make mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: leke tomona: mo ti uleke make mo titipu tiekepiki lanka:ma: handeke ale pa:ta: tanda no halimikie. ¹¹Mo tanda halo hala: tina: lumuta: na paeyeke hoto paeyao pa u halieke. Koto sayale hombeleke pita: ipika: manda: meao wa:pa:la: ale yaapo pa:ta: panda:puniao yeni pitolo make o koto alena: bikina: maka wina: lea:ka:na:ta: kota: koto wanda:hali ika: tanda no halo pa:la: ekita: nate o timba: ota: hosiki siki na paeyaalieke lea:me.

¹²Koto ya:leke handaa mo Koda:na: pi ula: ekimanu opua Yesu pa:ta: kima: na homeke hone tulao hala: wanda:hali lopaama:na:yeke ika: pa pina:e laa yu wia hala: ekita: ana:na: pilieke.

¹³Kutupa oli hepeni nanema: pi holq:makema: alota: Doeki laaniae. Ame do kini pea mo Tekehalina: e pokolo hata: homeleme wanda:halita: ta:na:ma: homa:pa:peke ya:la:me lea:me. Koto leeke mo Sipitidima: hombo peaaso hata: alota: Ota:e. Ikita: ika: ki hone na wiki honkopu hao pokelemeeki paeyaemeke handaa ta:na:ma: homilimikie. Pa ekipeke ika: e pokeleme ekina: yenkit: iki ame~~le~~ pa hala:me lea:me.

Kenkena: ne napeke mina:la:eki

¹⁴Kutupa handoa:pate ya hapi handoa:me. Kutupa mo ya hapi mandaata: halima: handeke ale pitia:me. Ipika: ambokena:ta: koloma: wepiki kinina: you aka: pambao kutupa widi tunkula:la: ne wopu hake kaiya minia:me. ¹⁵Kutupa mo enisolo ma:nda:ta: mo tembolo pa:ta: yama: a:pa mo ya hapi manda pitia: some pa:ta: e wi tieke la:moneaaso alota: Naka: widi tunkulu hale kaiyama: ne napeke mie. Pa ekipeke mo nateta: a:pa:la:me. Kutupa kenkena: ne napeke mina: pota:leke loa:me lea:me. ¹⁶Koto leeke mo ya hapi manda pitia: somema: ipika: widi tunkulu hala: kaiya wankeaaso hata: kenkena: ne napeke mu paeyaeya:me.

¹⁷Kutupa enisolo ma:nda: mo tembolo pa:ta: pita opolu bao ipulu ne wopu hake kaiya ombu miniki epea:me. ¹⁸Kutupa mo tina: handeteke haya: enisolo ma:nda:ta: mo oloda pa:ta: hao epea:me. Ipkana:ma: mo ne wopu hake kaiya miniki haya: enisolo pa:ta: anekema: alota: Naka: kaiyama: mo waini puna: kilikimanu honda: poka:e. Pa ekipeke mo kiliki manuta: pota:leke loa:me lea:me. ¹⁹Kota: mo enisoloma: ipika: kaiya do kenkena: wankeaaso hata: mo waini kiliki manuta: talo pamba oni Koda:na: paala: piki mineke panka:la: waini kiliki dekepo hala: pa:ta: lopaeya:me. ²⁰Mo waini kilikita: mo daoni tieke hama: nane mo waini kiliki dekepo hala: pa:ta: dekepea:me. Kutupa mo dekepea: ale pa:ta:ta: we ikali tieke 300 kilomida hokulu taa hata: ota: kendo tieke make mo hosina: kake ana:na: lombei pea:peke kendo wia:me.

Ane mone ke handaasa: watake hata: haumanu ipula:eki

15 ¹Kutupa oli yana: ta:ta: ma:nda: piki hone mateke pututu au tieke handoa:me. Watake hata: enisolo manuma: paeyaaso ane mone ke handaasa: ipula: watake hata: haumanu miniki haememe. Kotota: Koda: ipika: paeyaaso mineke panka:la:eki walo paeyaasa:eki yekeme.

²Kutupa mo kalasima: handeke hama: ma:nda: ti uleke apa:taakeeki handoa:me. Koto pa:ta: make mo hande sayale hombeleke make koto ale manda: meao wepimiki sayale make mo alena: bikina: taapa: wiao la:la: namba make bepolao haleme wanda:hali handoa:me. Ikita: mo kalasi hama: tea:na: tilao hata: Koda:ma: hala:la: kidama: handeke alemanu miniki hata: ³mo Koda:na: e pokeeke hali Mosesina: emeli make mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: emeli make lememe. Ikana:ma: alota:

Aneke Tekehali Koda:o.

Naka: pita:la:eki manuta: ta:ta: ma:nda: peao make yole make pa:la:me. Tapake paeyaona: kinio.

Naka: pitele haumanu paeyaota: tikitiki pea ota: hau manue.

⁴ Tekehali neketa: epima: paala:ma: na homilia:pe.

Naka: hau tieke laaluekema:ta: epima: kiaalia:pe.

Neke homeke homeke yako peleme.

Wanda:hali paeyaota: neke pa:ta: a:pa panda: puniao yeiya: laaso hata: yeni pilimikie.

Pa ekipeke naka: yakopiki hau manuta: paeyaoma: amba: handelememe lememe.

⁵Koto hoki naneta: oli hepeni nane mo tembolo da pota: lumba wiekeeki handoa:me. Kutupa mo da tukikina:ta: amba: hande Koda: ipika: wanda:hali amele pi lo hayeke palai da handoa:me. ⁶Mo watake hata: enisolo manuta: mo watake hata: ke handa:peke ekimanu miniki hata: tembolo pa:ta: hao epememe. Ikita: hake piki leke yale yale piki dau yama koloma: wepiki beleke ika: hakokona: yamemekeme. ⁷Kutupa mo hande deto hala: tonkopu ale homekema: mo watake hata: enisolomanu pa:ta: mo hoto paeyao pa hao halo pa:la: Koda:na: mineke panka:la: ekima: tumbiki watake hata: kawasomanu halea:me. ⁸Mo Koda:na: wele pita: paa yaapo pa:ta: yama: epea: lumuma:ta: mo tembolo tumbulu baeya:me. Kutupa mo tembolo pa:ta:ta: ma:nda: pua:peke na ya:pate pa mo watake hata: enisolo manuma: mo watake hata: ke handaasa:eki mea ipu paeya:ka:na:ta: wetepena: pua:peke ya:me.

Koda:na: mineke panka:la:eki ula: kawasomanu

16 ¹Kutupa mo tembolo pa:ta: yama: pi holə:make wopuma: mo watake hata: enisolo pa:ta: alota: Kenkena: pua mo Koda:na: mineke panka:la:eki pamba:la: watake hata: kawasomanu hola:pe lea:me.

²Koto ekina: titina: enisoloma: ipika: kawaso kenkena: pua holaeya:me. Kutu pieke handaa ota: hoke tanda tieke piki boleke manuta: mo hande hoke sayalena: maka talaeme tapake make mo ale manda: meao wepimiki ale pa:ta: panda:puniao yeni pu haeme wanda:hali pa:ta: pua pitia:me.

³Kutupa yaapo peao enisoloma: ipika: kawaso mo dawala manda pua holaeya:me. Mo ikalita: homeke halina: wema: handaata: koto dawala pa:ta: pitimi ale paeyao homemememe.

⁴Kutupa tepo peao enisoloma: ipika: kawaso mea pua mo ikalimanu make opa:la: ikali pa:ta:manu holaeya: dina:ta: we au lolo yapea:me.

⁵Kutupa mo ikalimanu handeteke haya: enisoloma: alota: Naka: panisi pealuekema: maleke liaasa:eki manuta: ota: ana:na: kone wa:peleme. O ota: yako piki someo. Neke ame hale make amba: hae makee. ⁶Pa ekipeke ikana:ma:ta: mo Koda:na: wanda:halina: we make mo potopede haliwekina: we make holememe. Koto ekina: ame nakana:ma:ta: iki make we ikali nena: haleleme. Ikana:ma:ta: ika: ekina: yenki kone mina:lememe laa lea:me. ⁷Kutupa mo oloda pa:ta: yama: pi hola:makema: alota: Wele wopupiki Tekehali Koda:o. Naka: panisi pealuekema: maleke liaasa:eki manuta: tikitiki pea make ota: ana:na: wepeleme lea:me.

⁸Koto hoki naneta: mo tonko peao enisoloma: ipika: kawasota: natena: holaeya:me. Kutupa mo nate ipika: wele wopu piki titipuma: wanda:halitena: waleke halea:me. ⁹Mo wanda:halita: do wele wopupiki titipuma: to tokilieke handaata: mo ke manuna: handeteke haya: Koda:na: biki hoeyaememe. Kutu pimipate ika: hoke hau manuta: hoki na walaa ipika: wele tiekena: biki na mea mina:liaememe.

¹⁰Kutupa mo yunki peao enisoloma: ipika: kawasota: mo hoke sayalena: kini seana: pua holaeya:me. Kutu pieke handaa timba: ala: ekima: mo hande sayalena: kilu tombuao hala: alena: tumbaeya:me. Kutupa wanda:halima: tanda tieke nalo hata: ika: kekeke tankolo nememe. ¹¹Kutu pitolo hata: ika: tanda make tete manuna: oli hepeni hala: Koda:na: biki hoeyaemepate ika: hoke hau manuta: hoki na walememe.

¹²Kutupa mo yunki mindiki peao enisoloma: ipika: kawasota: mo ikali tieke biki Yupoteitisina: holaeya:me. Kutupa mo nate opa:la: nane haleme kini manuna: pota: wiaaso mo hande ikalita: hapupa pea:me.

¹³Kutupa kima: handeke hai pambeke temoko tepo handoa:me. Ikita: mo popake itiki hake sina: handeke alena: kake pa:ta: make mo hoke sayale hombelekena: kake pa:ta: make mo yayapiki potopedena: kake pa:ta: make pita: opolu bao epememe. ¹⁴Ikita: mo na handeke haumanu pu haleme hoke temokomanue. Mo hoke temoko tepoma:ta: do kenke honiki paeyao pa:ta: hala: kinimanu pua hatuku mea a:pa mo Wele Wopupiki Koda:na: Aneke natena: a:nda: pina: yeke pimikime.

¹⁵Opie. Ita: pake nala: hali leke ipulueke. U na peliki hata: ipika: aka:manu wopu handeteke hao hale someta: ta:na:ma: homilieke.

Ipikita: paa tia pominolo hata: wanda:hali leke popelekena: yaala: meaapa:na:yeke pita:la:me.

¹⁶ Kutupa mo hande temoko tepoma: mo kinimanu hatuku a:pa mo Hibulu pima:ta: Amakedoni la:la: alena: a:pa momba:laeya:me.

¹⁷ Kutupa mo watake peao enisoloma: ipika: kawasota: oli ya pa:ta: holaeya:me. Oni mo tembolo pa:ta: yama: aneke pi hola:make alota: Ameta: koto paela: handae lea:me. ¹⁸ Kutupa ti tekelemanu make a:ta: a:ta: piki tutumanu make tutu tiekemanu make ota: hoke yu momeni make pia:me. Amba: hali wepia kini pea a:pa ame do make kutupiki yu momeni na pa:la:pate do yu momeni homeketa: paeyao ankulake ota: hoke ta:ta: ma:nda: pikieki ya:mee. ¹⁹ Mo aneke daonita: tepo tekilipa mo kenke paeyaona: daoni paeyaota: ota: hoeyaeya:me. Koda:ma:ta: mo hande Ba:biloni tieketa: pa niminaaso hata: ipika: wopu mineke panka:la: waini ikali ipika: kapona: nena: lea:me. ²⁰ Mo dawalama: dupala: kenkemanu paeyaota: alu pao mo potemanu paeyaota: alupaeya:me. ²¹ Leke opeke ya hapeke tieke tiekemanu ka:nda: ota: tieke hombeleke piki ekimanu oli ya nanema: yama: a:pa wanda:hali manda lopea:me. Koto wanda:halima:ta: mo ke handaeya: ya hapekena: Koda:na: biki hoeyaememe. Pa ekipeke do keta: ota: hokeeki ya:mee.

Hali yolo hala: biki wiki wanda:

17 ¹Kutupa mo hande watake hata: kawaso miniki haeme watake hata: enisolo homeke ma:nda:ma: I pa:ta: a:pa alota: Epoe. Ima: mo hali yolo hala: biki wiki wanda: pa:ta: halo pa:la: panisi walueke. Mo ikalimanu tea:na: a:ela: aneke daoni hombelekema: loa:me. ²Do kenkena: hala: kini manuma:ta: mo wanda: ame_{le} hoke loke hoeyaasa: hau pu ombu haememe. Kutupa mo kenke wanda:halima:ta: ipika: loke hoeyaasa: hau manuna: waini ikali naa keaememe lea:me.

³ Mo Sipitidima: I pa:ta: e pokolo hata: mo enisoloma: Ita: hapu hala: alena: mea tia pea:me. Koto pa:ta:ta: wanda: ma:nda:ma: mo wepiki sayale ma:nda:na: hoki manda pitia:eki handoa:me. Mo sayalena: loke paeyao pa:ta:ta: Koda: kitaasa: bikimanu lao kutupa ipikita: watake hata: amboke hao make kiki yaapo ekekemanu haya:me. ⁴Mo wanda: ipika: aka:ta: we ta:ta: ma:nda: yaapo piki au lekeeki yamea:me. Kutupa mo aka:ta: koloma: wepiki beleke manuma: make seliapo piki toopi manuma: make sekete inkiki manuma: make tumbulu baeya:me. Ipika: kiki pa:ta:ta: ipika: loke hoeyaasa: ekina: yenkita: ota: yaala:piki ekimanu make hai pambeke alemanu make tumbulu baeyeke koloma: wepiki kapo miniki haya:me. ⁵Mo ipika: wenokona:ta: hande a:mbaala: ekina: biki dupa wiekeme. Hali yola:la: wanda:hali make kikana: haumanu pu haleme wanda:hali make iki paeyaona: inkiki Ba:biloni tieke laa wia:me. ⁶Kutupa mo wanda:ta: Koda:na: wanda:halina: make Yesu pa:ta: hone tulaa pelia haemeke handa

limiki wanda:halina: we naq keaya:eki handoa:me. Ima: moeki hando haota: ota: hoke tupu: penkilipa:tia pomua:me.

⁷Mo enisoloma: I lota: pitolo alota: Neketa: ekipeke penkilipa:tia pominelepe. Ima: neke pa:ta: mo wanda:na: make mo wanda: mea tia pomu hala: sayalena: a:mbao ula: ekina: teke la kionoe. Mo hande watake hata: amboke hao make kiki yaapo ekeke hala: sayalena: loa:me. ⁸Koto sayaleta: amba:ta: da:ta haya:pate ameta: na da:taa hala:me. Ipirita: ame do siki mo honiki na wiki naku kiake pa:ta: hama opolu bao ipiki hoeyaena: pelieke. Do kenkena: haleme wanda:hali ika: biki manuta: do kenke ai na wepiki haena: kone mo deto hala: wanda:halina: biki ula: bukana: ika: biki na lake wanda:halita: mo hande sayale handolo hata: penkilipa:tia pomilimikie. Amba: a:nda:ta: da:ta haya:pate ameta: na deteke hala:me. Pate paa opolo ipilieke.

⁹Doeki manuta: hone u lenkene pita:la:eki pita: hone wita:la:eki yaapoma: handa:peke ya:la: haue. Mo watake hata: amboketa: watake hata: yueli manue. Kotota: mo hande wanda: pila: alena:e. Kutupa make ikita: watake hata: kini manue. ¹⁰Yunki hata:ta: lopelemepate homekema:ta: ipika: kilu tombua hala: ekina: pa handeteke hala:me. Kutupa ma:nda:ta: ai na a:pa:la:me. Ipirita epea:ka:na:ta: nate hosiki sikima: homeke handeteke halieke. ¹¹Kutupa mo hande amba:ta: da:ta haya:pate ame na da:ta hala: sayaleta: ipika: kone ketepo peao kinie. Mo hande watake hata: tapake konee. Ipirita: hoeyaena: pula:me.

¹²Mo hande kiki yaapo ekeke manuta: kiki yaapo kini manue. Ikita: ai na kini pea handeteke halemepate pa aowa homeke homekena: mo hoke sayale ame^{le} handeteke haena: waleke halieke. ¹³Do kiki yaapo ale ikita: teke homeke homeke wia halememe. Ika: honkopu make ika: handeteke haleme wele manuta: mo sayale pa:ta: halelememe. ¹⁴Ikana:ma:ta: mo Sipisipi Ma:na: Ikiki ame^{le} a:nda: pilimikie. Pate mo Sipisipi Ma:na: Ikikita: ipika: wi laa yata:pa: ma:la: hone tulao haleme hoki nane tolu haleme tapake ame^{le} hata: mo tapake bepolalimikie. Pa ekipeke ipirita: tekehali paeyaona: Tekehali make kini paeyaona: Kinie lea:me.

¹⁵Mo enisoloma: I pa:ta: ombu alota: Mo hande hande hali yolo hala: wanda: pitia: ikali manuta: kapomani ta:ta: ta:ta:ma: handeteke hala: kenkemanu make mo ta:ta: ta:ta: piki wanda:hali paeyao make mo tutu ta:ta:manu make pi ta:ta: ta:ta: leke tapake manue. ¹⁶Mo hande hande kiki yaapo ekeke manuma: make mo hande sayalema: make ikana:ma: mo wanda: ota: honditi pilimikie. Ikana:ma:ta: mo wanda:ma: pambala: ala:ta: ala:ta: paeyao hola: mea pa tia haena: lelimikie. Mo wanda:na: loke mindiki naa kutupa ti ulekema: hoeyaalimikie. ¹⁷Pa ekipeke Koda:ma:ta: ipika: hone pa:la:eki peaena: yeke ika: puki pa:ta:manu ipika: hone pa:la:eki wina: leeke handaa ikana:ma: ta:ma:ni pea homeke tupu: hau pilimikie. Ika: honkoputa: mo sayale pa:ta: halaata: Koda:na: pimanu ota: peneme yaalo epena:

lelimikie. ¹⁸ Mo hande wanda:ta: mo aneke daoni hombelekee. Mo kenke honiki paeyaona: kinimanu handeteke hala: daonie laa lea:me.

Ba:bilonina: lopa:la:eki

18

¹ Doeki hoki naneta: enisolo ma:nda: oli hepeni nane hao hola:pa:nialo epea:eki handoa:me. Ipirita: wele tieke pa:ta: ipulu ipika: yameeke leke yale yale piki paa:ma:ta: do kenke paeyao paa:peaya:me. ² Ipirana:ma: pi hola:make tiekema: e wi alo alota:

Mo wanda:ta: lopa:la:me. Ba:biloni tieketa: lopa:la:me.

Ipirita: hoke temoko tonuma: make hai pambeke temokomanu haleme teke dae.

Ota: hai pamba:papeke make handa: nala: na piki anemone ba manuta: koto pa:ta: pila:me.

³ Pa ekipeke mo kapomani ta:ta: ta:ta:ma: handeteke hala: tapake paeyao:ma:ta: ipika: waini ikali nememe.

Mo honkopu wopu hake waini ikali ipika: loke hoeyaasa: na:na: pa:la: hauna: loa:me.

Do kenkena: kini manuma:ta: mo wanda: amele loke hoeyaasa: hau pu ombu haememe.

Kutupa do kenkena: bisinisi haliwekita: mo wanda:na: kikana: hau leke pia: hoke hau pa:ta: yama: hamoko haememe lea:me.

⁴ Kutupa Ima: opua:pate oli hepeni nanema: pi hola:make ma:nda:ma: alota:

Ya wanda:halio. Opolu bao ipupee. Koto wanda: mina:pa:lao ipupee. Ikana:ma:ta: ipika: hoke haumanu pa:ta: na apa:taapa:pee. Ipirita: hoke yenki mina:la:eki na telipa mia:pa:pee.

⁵ Pa ekipeke ipika: hoke hau manuta: oli hepeni wataalo a:ma:ela:me. Kutupa Koda:ma:ta: ipika: hoke hau pa:la: ekimanu hone niminaasa:me.

⁶ Iki pa:ta: pia: tupu: ipiki pa:ta: make homeke tupa: pipee. Ipirita: pia: ekina: hoke yenkitia: pa atulao hala:pe.

Ikana:ma: hokeeki nomena:yeke ipikana:ma: amu peaway: tupa: ikana:ma: make ipika: kapo pa:ta: mo yaapo peao honkopu wopu hake ikali tumbape.

⁷ Ipirita: kone mo paa pa:la:eki make ta:na: tieke pa:la:eki make halolo pia: tupa: kone paa mo tanda tiekemanu make homena: tupa: tanda mina:la:eki make hala:pe.

Pa ekipeke ipika: kone alota: Kini wanda: do pilu handa:e. Ita: kineke wanda: dia:me. Ima:ta: hamono tupa: tanda mina:la: ekita: ota: na handulueke laa ala:me.

⁸ Do ekina: yeketa: nate ma:nda:na: ipirkita: ke eleke elekema: minilieke. Do ke manuta: yeni ki make homena: tupa: tanda

mina:la:eki make tea: ki makee. Kutupa ipikita: ti ulekema:
yankilieke.

Pa ekipeke mo wanda: panisi peaasa: Tekehali Koda:ta: ota: wele
wopu pa:la:me.

⁹Do kenkena: haleme kinimanu mo wanda: amele loke apa:tao hoke
na:na: pa:la: haumanu mandakena: pimi tapakema:ta: mo daoni tiekena:
e lelimikie. Mo yanko paeyaasa: ti ulekena: lumu handolo hata: loa:me.

¹⁰Ikita: mo wanda:na: mina:la: tandata: ma:nda: putupa mea:peke yeke
paala:ma: homolo hata: ota: papate leke halememe. Ikana:ma: alota:
A:pa:e. Ota: paala:e. Do aneke make honkopu hake daoni Ba:bilonio. Nate
leke homeke sikina: kone neketa: panisi ka:la:me laa lelimikie.

¹¹Do kenkena: bisinisi haliwekima: make mo wanda:na: e alo make
a:ta:ma: make homelememe. Pa ekipeke ma:nda:ma: ika: ala:ta: ala:ta: ota:
na hambelememe. ¹²Ika: kolo make silipa make seliapo piki toopimanu
make sekete inkikimanu make dau panka:manu make ta:ta: ta:ta: piki
wepiki daumanu make silika daumanu make mandane ta:ta: ta:ta: piki
wopu na hala: timanu make elepa:ntina: ekekema: wa:pele ta:ta: ta:ta:
piki alemanu make yenki tieke wiki timanu make kopama: handeke
ale botonosi make ayenima: wepiki alemanu make kalasima: handeke
hakesapo biki mambolo ¹³make mandane ti manuna: yonkeleke make
teika:ma: handeke ale make totopo yole piki ale make hosiki tima:
handeke maetamo leke ti make totopo wopu piki oeta make waini
ikali make pa oeta make palaowa make widi make kao make sipisipi
make hosi make hosi ma:na:ma: yolaa pula: da:ta:ka mendeke make
e pa hameke pokaaseme haliweki make halina: da:ta:la:eki kone ota:
ma:nda:ma: ame do hamba:peke na ya:me. ¹⁴Mo bisinisi haliwekima:
mo wanda: pa:ta: alota: Naka: ekie laa Naka: hande wia hae epeke ale
manuta: alu pa:la:me. Kutupa naka: hande hamoko hale alemanu make
neke au le yole pa:la: ale manuta: paeyaota: alu pa:la:me. Nakana:ma: ota:
paa na handa: wilipikie laa lelimikie.

¹⁵Koto daoni pa:ta: bisinisi pitolo hata: hamoko haeme bisinisi
haliwekita: ota: papate pua halimikie. Pa ekipeke mo wanda:na: mina:la:
tanda putupa mea pekeyeke loa:me. Ikana:ma:ta: e alo make a:ta:ma:
homolota: do lelimikie. ¹⁶Mo aneke daoni hombeleketa: a:pa:e ota:
paala:e. Ipikita: hakepiki aka: panka:ma: make ta:ta: ta:ta: piki wepiki
dauma: make yama kutupa koloma: wepiki beleke manuma: make seliapo
piki toopi manuma: make sekete inkikima: make dupao yama:tiki pu
haya:me. ¹⁷Pate nateleke homeke sikina: kone do hamoko alemanu
paeyao alu paeya:me.

Mo dawalana: sipi you haliweki make mo sipina: pua:tiki pimi
wanda:hali make mo sipina: e poka:la: haliweki make mo dawalana: ane
mone e pokeme wanda:hali paeyao make papate haememe. ¹⁸Ikana:ma:ta:

mo wanda: mea neliaya: ti ulekena: lumu handolo hata: e wi tieke alo hata: alota: Dupiki aneke daoni hombeleke ma:nda: na haya:me lea:me.
¹⁹Ika: ambokenina: dokolo mea lopaaso hata: e alo make a:ta:ma: homolo hata: alota: A:pa:e. Ota: paala:e. Mo koto aneke daoni ota: paala:e. Ipikita: ipika: hamoko hala: ekima: mo dawalana: pomina:la: sipi teke haliwekita: hamoko haememe. Kutupa nateleke homekena: kone ipika: ala:ta: ala:ta: paeyao alu paeyao:me lememe.

²⁰Hepenio ta:na:ma: homa:e. Pa ekipeke ipikita: hoeyaala: ekina: loa:me. Koda:na: wanda:hali make mo aposolo haliweki make potopede haliweki make ta:na:ma: homa:pee. Pa ekipeke mo wanda:ma: iki pa:ta: pia: ekina: Koda:ma: ipiki hoeyaala:me.

²¹Kutupa wele wopu piki enisoloma: mo ka:nda: ota: tieke piki toopi tieke mea oni dawala pa:ta: yombu lopaaso hata: alota: Do hande aneke daoni Ba:bilonita: dupa anekema: mea lopa:niao ota: pa na handolo pa:la: tupa:e. ²²Mo kidama: handeke alena: e make wanda:halina: pi holə:makemanu make mo soke lu haleme wanda:hali make mo bu kanake make neke tukiki pa:ta: ota: na opilimikie. Kutupa mo ane mone e pokeleme haliwekita: neke pa:ta: ota: na halimikie. Kutupa mo palaowa yombita:la: ka:nda:piki toopina: e make ota: na opilimikie. ²³Lamepana: paata: neke pa:ta: ota: na handilimikie. Kutupa mo halina: da panake pula: wanda:na: make wanda: panake mina:la: halina: pi holə:make make ota: na opilimikie. Naka: bisinisi haliwekita: kenke honiki paeyao lu tumbao honkopu wopu haeme make naka: yayapiki haipiki tio haumanu pi ekima:ta: do kenke wanda:hali paeyao makeaememe laa lea:me.

²⁴Ba:biloni panisi peake hauta: mo potopede haliweki make Koda:na: wanda:halina: weta: mo daoni pa:ta: wieke pia:me. Ota:e. Mo kenkena: lia: wanda:hali paeyona: we paeyao wia:me.

19 ¹Doeki hoki naneta: oli hepeni nane wanda:hali tiekema: leke nono pea alota: Haleluya. (Nika: pima:ta: Koda:na: biki miniliamana:e) Da:ta:mono yeke pa:ta:la:la:eki make paa peaasa:eki make wele tieke make nika: Koda: pa:ta: ula:me. ²Ipika: pi yokaalu pita:la:eki manuta: ota:eki make tikitiki pikieki makee. Ipikana:ma:ta: mo hande hali yolo haya: wanda: ipika: loke hoeyaasa: hauma: kenke paeyao hoeyaeyeke handaa ketete peleme laa maleke liaata: ipikita: panisi peala:me. Pa ekipeke mo wanda:ma: Koda:na: e pokaeya: wanda:hali lu homaeyeke handaa loa:me laa lememe.

³Paa e wi alo alota: Haleluya. Mo hande aneke daoni mea neliaya: lumuta: honiki na wiki hoto paeyao pa a:meiyu hala:me lememe. ⁴Mo hali tieke homekena: tonkopu you haliweki make mo deto haleme tonkopu ale manuma: make panda:puniao lopa mo kini seana: pitia: Koda: pa:ta: yeiya: laaso hata: yeni pimime. Ikana:ma: alota: Kutu pina:e. Haleluya lememe. ⁵Kutupa mo kini sea pa:ta: yama: pi holə:makema:

alota: Koda:na: e pokaaseme tapake make ipiki yeiya: laaseme wanda:hali make iki paeyaoma: nika: Koda:na: biki miniliapee. Mo aneke wanda:hali pa:ta: make natehali wanda:halisunu pa:ta: make loa:me lea:me.

Mo Sipisipi Ma:na: Ikkina: ne pamba:la:eki

⁶Kutupa e ala:eki ma:nda:ta: mo wanda:hali hombuta: hombeleke hata: make ikali dou lopolo make tutu tieke litolo make leke nono pia:eki dupa opua:me. Haleluya. Mo Tekehali nika: Aneke Koda:ta: kini hala:me. ⁷Koto ekina: niki paeyao ta:na:ma: homomana:e. Ipika: tieke hala: ekina: biki mea miniliamana:e. Pa ekipeke mo hande Sipisipi Ma:na: Ikkina: wanda: mulu pa:la: nateta: opolo a:pa:la:me. Ipika: panake wanda:ta: mo ekina: amba: tikitiki yao hala:me. ⁸Mo wanda:ta: hake pea leke yale yale piki dau yamena: hala:la:me laa lememe. Koto dauta: Koda:na: wanda:halina: epeke hau piteleme ekie.

⁹Kutupa mo enisoloma: I pa:ta: alota: Doeki laaniae. Mo Sipisipi Ma:na: Ikkina: wanda: mina:la: ekina: ne pamba:la: pa:ta: epoa: la:la: wanda:halita: ta:na:ma: homa:pee. Kutupa mo enisoloma: apa:taaso alota: Dots: Koda:na: ota: pimanue lea:me. ¹⁰Ita: ipiki yeiya: lao yeni puluku alo ipika: anke teke pa:ta: panda:puniao lopo: pa:ta: ipikana:ma: I pa:ta: alota: Ei I pa:ta: kotoeki na pia:pema. Ita: e pokaaso naka: yankeeke. Kutupa make naka: kamemanu mo Yesuma: peneme yaeya: ota: pimanu miniki haleme wanda:halina: yankeeke halome. Koda: pa:ta: homeke yeiya: laaso hata: yeni pu hapeke laa lea:me. Pa ekipeke mo Yesuma: peneme yaeya: ota: ekita: mo potopede haliwekima: alemeeki hone u tiaasa:ekie.

Mo hakepiki hosi ma:na:na: hokina: pila: hali

¹¹Kutupa oli hepeni lumba:pa wia mo hakepiki hosi ma:na: handoa:me. Mo hosi hokina: pitia: halina: bikita: Kima: na homeke hone tu laala:eki pita: Ota:eki yaapoe lea:me. Ipikana:ma: tikitiki piki hauma: pi yokaalu pea make ipika: a:nda: ipula:eki a:nda: pu hala:me. ¹²Ipika: leketa: titipu pupapeke ti haleke ekima: handaa ipika: ambokena:ta: kini you aka: eleke eleke pambaeya:me. Biki ma:nda:ta: mo somena: laeya:pate koto bikita: ma:nda:ma: hone na ula:pate ipika: homeke hone ula:me. ¹³Ipika: pambaeyeke aka: hokuluta: wema: tote pia:me. Ipika: bikita: Koda:na: Pie. ¹⁴Mo hepenina: ami manuma:ta: ipiki telia: mea pememe. Ikana:ma: hakepiki hosi manda pita: hakepiki aka: yamememe. ¹⁵Ipika: kake pa:ta:ta: do kenkena: kapomani paeyaoma: handeteke hala: tapake lu bepolaena: ne wopu hake bainasi opolu baeya:me. Ipikana:ma:ta: mo ayeni dopitama: iki handeteke hata: mo Aneke Koda: paala: piki mineke panka:la: waini dekepo hala: pa:ta: pa ula: waini da:ka:pa: tumba bepifieke. ¹⁶Ipika: aka: hokuluna: make ipika: palekena: maketa: biki dupa laeya:me. Kini paeyaona: kinie laa Tekehali paeyaona: Tekehali.

¹⁷Kutupa mo natena: tiao haya: enisolo ma:nda: handoa:me. Ipihana:ma: mo ya tukikina: aeya pomimi bamanu pa:ta: anekema: wi la:moneaaso alota: Koda:na: aneke yawe lita:la:eki pa:ta: a:pa momba:la:pee laata:

¹⁸A:pa mo kini manuna: make ami you haliwekina: make ami titina: loke make paeyao a:pa napee. Kutupa hosi ma:na: manuna: loke make hosi mea pomu haleme haliwekina: loke make wanda:hali paeyao pa hameke e poka:la: wanda:halina: loke make pa haleme wanda:halina: loke make natehali wanda:halina: loke make aneke wanda:halina: loke paeyao a:pa napee lea:me.

¹⁹Kutupa mo hande sayale tieke hombeleke make do kenkena: kinimanu make ika: ami paeyao:mo hande hosi hokina: pitia: hali pita: ipika: ami ame^{le} a:nda: puluekema: mombelememe. ²⁰Mo sayale make mo sayalena: leke popelekena: na handeke haumanu pia: makeaaso potopede hali make dipula minimime. Koto pia: na handeke hau manuma:ta: ipikana:ma: mo sayalena: tombo ika: wenokona: wimi wanda:hali make mo manda: meao wepimi sayale pa:ta: yeiya: laaso hata: yeni pimi wanda:hali make makeaeya:me. Mo sayale tieke hombeleke pita: mo makeaaso potopede hali yaapo pa pitiki oni titipupiki lanka: ma:nda: solopa tala: ti uleke kiake pa:ta: lopae:meme. ²¹Ika: ami titita: mo hosi ma:na: hokina: pitia: halina: kake pa:ta: yama: epea: bainasima: lu petepete pia:me. Kutupa mo ba manuma: mo tokomanu naaka:na: ika: weleke ana: pia:ka:na:ta: mina:pa:lalimikie.

Bapimanu 1 daoseni

20 ¹Kutupa enisolo ma:nda: oli hepeni nanema: hao holopolu ipulu ipika: kiki pa:ta:ta: mo honiki na wiki naku tieke kiakena: pota:na: ki make ka:nda: tieke piki seni miniki epea:ki handoa:me.

²Ipihana:ma:ta: mo hande popake itiki hake sita: hande ambisanake hao haya: keto kotota: hande Depolo o Sadani la:la: aleta: mina 1 daoseni bapi manuna: senima: tonkaeya:me. ³Mo enisoloma:ta: mo sita: oni naku tieke kiake pa:ta: yola: mea loka: hao a:mbo pambea:me. Pa ekipeke mo sima:ta: do kenke paeyao haleme tapake ta:ta: ta:ta: makeaama:na: mo 1 daoseni bapimanu paeya:ka:na: opolu baena:yeke pia:me. Koto hoki naneta: nateleke hosiki siki ka:la:pa: tapaalieke.

⁴Kutupa kini seamanu handoa:me. Koto seana: pitimi haliwekita: pi yokaalu pulu pimi wele halea:me. Kutupa make mo hande Yesuma: peneme yaeya: ota:eki waleme ekina: make Koda:na: pi waleme ekina: limiki wanda:halina: temokomanu handoa:me. Ikana:ma:ta: mo hande sayale tieke hombeleke make ipiki manda: meao wepimiki ale yaapo pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni na pimi make ika: wenoko o popeke nane kikina: mo sayalena: maka na mimikime. Ikita: paa da:ta hata: 1 daoseni bapi manuna: Ketiso ame^{le} kini pita: handeteke haememe. ⁵Do ekita: ota: titina:

homa:la:eki mea tiaasa:ekie. Mo mandane wopu homemeke wanda:hali paeyaota: ai na da:ta tiao haemepate mo 1 daoseni bapimanu hoki nane detena: pia:me. ⁶Mo mandane homemeke wanda:halimanu do titina: mea tiaasa:ekie pa:ta: apa:taemeka:na:ta: ika:ta: ta:na:ma: homena: laa yako pina: lelieke. Mo yaapo peao homa:la: ekima:ta: iki wataapeketa: honkopu na ula:me. Ikita: Koda: pita: Ketiso yaapona: yeni peaasa: haliweki hata: 1 daoseni bapimanu ipiki amele handeteke halimikie.

Sadani bepolaasa:eki

⁷Mo 1 daoseni bapimanu paeya:ka:na:ta: mo Sadanita: ipika: dipula pila:eki ka:la:pa: tapaalieke. ⁸Ipi kana:ma:ta: mo kenke honiki honiki paeyao pa:ta: hala: tapake paeyao makealieke. Kotota: Koko pita: Meikoko leke tapakee. Sadanima:ta: paeyao a:nda:na: hatuku ipilieke. Mo tapaketa: mo dawala hou manuma: handilimikie. ⁹Ikana:ma:ta: kenke tieke tumbaaso hata: Koda:na: wanda:halina: mombeleme alena: make Koda:na: pukima: homa:la: daoni make pua popei yaememe. Pate ti uleke oli hepeni nanema: a:pa lopaa paeyao hoeyaeya:me. ¹⁰Kutupa mo wanda:hali makeaeya: Sadanita: oni ti uleke kiake make titipupiki lanka: ma:nda: biki solopa pa:ta: yola: mea lopaeya:me. Kotota: amba: hande sayale tieke hombeleke make mo makeaaso potopede hali make lopala: pa:ta:e. Kutupa ikita: timba: ala:eki make natepa yolao hoto paeyao puki tandama: homo halimikie.

Paeyaaso pi yokaalu pita:la:eki

¹¹Kutupa mo hakepiki kini sea tieke pita: mo seana: pila: hali yaapo handoa:me. Kutupa mo kenke ya yaapota: ipika: leke popelekena: na haena: loluekema: pa pindipa pualu pitolo hata: alupaepeme. ¹²Kutupa mo homemeke wanda:hali aneke make natehali make paeyao mandakena: mo kini seana: puki tikitiki haemeeki handoa:me. Buka manuta: lumbia:me. Kutupa buka ma:nda:ta: mo da:ta:la: wanda:halina: buka lumbia:me. Mo homemeke wanda:hali paeyaota: mo buka manuna: lao wieke tupa: ika: pimiki tupa: siki kone maleke lia telipia:me. ¹³Kutupa mo dawalama: ipiki pa:ta: homemeke wanda:hali halea:me. Kutupa homa:la: ekima: make mo homo hala: kenkema: make ipiliaka: wia haepe toko halepeme. Kutupa paeyaota: ika: pimiki tupa: siki kone ana:na: maleke lia telipia:me. ¹⁴Kutupa homa:la:eki pita: homo hala: kenke yaapota: oni ti uleke pa:ta: yola: mea lopaeya:me. Do ti uleke kiaketa: yaapo peao homa:la:ekie. ¹⁵Kutupa make ma:nda: epi ipika: bikita: mo da:ta:la: wanda:halina: bukana: na laeya: someta: oni ti uleke kiake pa:ta: yola: mea lopaeya:me.

Panake hepeni pita: panake kenke yaapo

21 ¹Koto hoki naneta: Ima: panake hepeni pita: panake kenke yaapo handoa:me. Titina: hepeni pita: kenke yaapota: alupaeya:me.

Kutupa mo dawala make loa:me. ²Mo hande Yakopiki Daoni hande panake Diutuselemeta: wanda:ma: ipika: haliki małandi puluekema: amu pe a tikitiki yao ipulu pitala: tupu: oli hepeni nanema: Koda: pata: yama: opolo epea:eki handoa:me. ³Oli kini sea nanema: pi hola:make tiekema: dupa lea:eki opua:me. Ameta: Koda:na: data: wanda:hali ameļe hala:me. Ipikita: iki ameļe hata: mo wanda:halita: ipika: wanda:hali au lalieke. Koda: ipikita: mo wanda:hali ameļe halieke. Ipikita: ika: Koda: halieke. ⁴Ipikana:ma:ta: ika: e pankekemanu honialieke. Koto pa:ta:ta: homa:la:eki pa na handilimikie. Kutupa puki tanda pitolo a:ta:ma: homa:la:eki make e ala:eki make tanda mina:la:eki make ota: dia:ya:lieke. Mo amba: haumanu paeyaota: alu paeya:me laa lea:me.

⁵Kutupa mo kini seana: pitia: halima: alota: Ameta: Ima: ala:ta: ala:ta: paeyao panakeeki wepitolome lea:me. Ipikana:ma: I pa:ta: dupa alota: Do ekita: laaniae. Pa ekipeke do pi manuta: ota:eki ya:la: ekina: make ota: hone tu lapeke ya:la: pie lea:me. ⁶Kutupa ombu alota: Ameta: pu paela:me. Ita: titina: make sale nane makee. Kini pitolo make paeyaaso makee. Ma:nda: epita: ikali na:na:ma: homea:ka:na:ta: Ima: mo opa:la: da:taasa: ikalita: na hambeke pa nena: waleke halueke. ⁷Ma:nda: epima: a:nda: peaa bepolaasa: hali haya:ka:na:ta: I pa:ta: doeki mina:e. Ita: ipika: Koda: halueke. Kutupa ipikita: yaka weki au lalueke. ⁸Pate hone pamboneke tapake make ba:sa: piteleme tapake make ata:ka: peaaseme tapake make honema: kone hali lu homaaseme tapake make pake nalo loke apa:taaseme tapake make tio hau pu haleme tapake make toopi ti wepia ula: ale pa:ta: yeni pu haleme tapake make mo yayapiki pi lo haleme tapake make paeyaota: ika: hala:peke ya:la: ekita: oni ti uleke kiak e make titipupiki lanka: ma:nda: biki solopa bu lo hala: pa:ta:e. Koto hau pita:la: ekita: mo yaapo peao homa:la:ekie.

Panake Diutuseleme

⁹Mo hande paeyaaso watake hata: ke handa:la:eki manuma: tumbulu baake kawaso miniki haeme hande watake hata: enisolo homekema: I pa:ta: a:pa alota: Ima: mo hande Sipisipi Ma:na: Ikikina: ma:la: wanda: walono epoe lea:me. ¹⁰Mo Sipitidima: I tukiki pa:ta: e pokolo hata: mo enisoloma: Ita: ota: oli pote tieke tumikina: mea tia pea:me. Ipikana:ma: mo panake Diutuseleme hande yakopiki daoni oli hepeni nane Koda: pa:ta: yama: hao holopol opea:eki I pa:ta: walea:me. ¹¹Mo daonita: Koda:na: paa piti paa putia ipulu hata: dia:sepa leke toopi seliapoma: handa ala:ta: ma:nda: na taleke kalasima: handeekeme. ¹²Mo daonita: hokulupiki pape tiekema: popei yao pota: kaketa: paeyao kiki yaapona: ankena: yaapo lombaya:me. Mo pota: kake yalaota: kiki yaapona: ankena: yaapo enisoloma: handetek e haememe. Mo pota: kake manuna: yalaota: mo Isulai wanda:halina: kiki yaapona: ankena: yaapo tapakena: biki

laeya:me. ¹³Mo nepokomanu yalaota: pota:kake tepo lo lombaya:me. Nate opa:la: naneta: pota: kake tepo lombaya:me. Nepoko yaapo nane make pota: kake tepo tepo lo lombaya:me. Oni nate pamba:la: nane make pota: kake tepo lombaya:me. ¹⁴Mo daonina: papeta: kiki yaapona: ankena: yaapo pinki nonopiki toopi oto tiekena: noko peekeme. Koto toopi manuna:ta: mo Sipisipi Ma:na: Ikikina: aposolo hali kiki yaapona: ankena: yaapona: biki laeya:me.

¹⁵Mo I pa:ta: pi la kia: enisolota: mo daoni make ipika: pota: kakemanu make ipika: pape pa:la:eki make paeyao tombo muluekema: mo koloma: wepiki tombo mina:la: tolo miniki haya:me. ¹⁶Mo daonina: petipeke maka make mo hokulu maka make ota: homeke make pa:la:me. Mo enisoloma: ipika: tombo mina:la: doloma: mo daonina: tombo mia:me. Mo daonita: 2 daosenina: 400 kilomida ota: hokulu pea make petipeke ya:la:eki make olina: hokulu pa:la:eki make homeke hau kone piekeme. ¹⁷Kutupa mo enisoloma: ombu mo daonina: pape polopala:eki tombo mia:pate ota: 60 mida mia:me. Mo tombo mina:la: alena: hokulu piki ekita: ota: ana:na: kone tombo mia:me.

¹⁸Mo papeta: dia:sepa leke toopima: wepiekeme. Kutupa mo daonita: koloma: handa ala:ta: ma:nda: na taleke kalasima: handea:me. ¹⁹Mo daonina: papena: pinki toopi manuna:ta: ane mone seliapopiki toopi manuma: popei yao ota: lu liaeyekeme. Titina: toopi pinkita: biki dia:sepa yekeme. Yaapo peao toopi pinkina: bikita: sa:paeya yekeme. Tepo peao ekina: bikita: a:keidi yekeme. Tonko peao ekita: ambuma: handeke au leke toopi biki emulolidi yekeme. ²⁰Yunki peao ekina: bikita: onkisi yekeme. Yunki mindiki hata: peao ekina: bikita: kaniliani yekeme. Watake hata: peao ekita: hamipiki toopi biki kotisalaedi yekeme. Ketepo peao ekina: bikita: betili yekeme. Noi peao ekina: bikita: topa:si yekeme. Kiki yaapo peao ekina: bikita: kotisapoteisi yekeme. Kiki yaapona: ankena: homeke peao ekina: bikita: dieisini yekeme. Kiki yaapona: ankena: yaapo peao ekina: bikita: a:metisi yekeme. ²¹Mo kiki yaapona: ankena: yaapo pota: kake manuta: kiki yaapona: ankena: yaapo sekete hapekemanu yekeme. Mo pota: kake manuna: yalaota: mo sekete hapekema: wepuma: wepuma: piekeme. Mo daonina: pota:ta: aleta: ma:nda: na taleke kalasima: handeke koloma: pilaleyekeme.

²²Ima:ta: mo daoni pa:ta:ta: tembolo da na handoa:me. Pa ekipteke mo Aneke Tekehali Koda: pita: mo hande Sipisipi Ma:na: Ikiki yaapota: mo tembolo da yekeme. ²³Mo daonina:ta: nate o kaisepo ma:nda: paa pealuekema: opa:peke na ya:me. Pa ekipteke mo Koda:na: au la:la: paa: koto pa:ta: paa pu hala:me. Kutupa mo daonina: ola:paketa: mo Sipisipi Ma:na: Ikiki ya:me. ²⁴Koto kenke wanda:halita: mo daonina: paa: pomilimikie. Kutupa mo kenkena: kini manuma:ta: ika: hamoko ale manuta: ipiki pa:ta: mea ipilimikie. ²⁵Mo daonina: pota: kake manuta:

nate paeyao pa lomba:pa wilieke. Ota: na pokilieke. Pa ekipeke koto pa:ta:ta: timba: ala:eki ota: dia:ya:lieke. ²⁶Mo kenkena: aneke make hamoko ale paeyaota: mo daoni pa:ta: mea ipilimikie. ²⁷Pate mo hai piki ala:ta: ma:nda: koto daoni pa:ta: na honda: pambilieke. Koto tupu: kone ma:nda: epima: yaala:piki haumanu pu o yayapiki pi lo hala: some make na honda: pambilieke. Mo Sipisipi Ma:na: Ikiki ipika: da:ta:la: tapakena: biki ula: bukanan: biki laala: wanda:hali homeke koto daoni pa:ta: honda: pambilimikie.

Da:ta:la:eki kita:la: ikali pita: ti yaapo

22 ¹Mo enisoloma:ta: ala:ta: ma:nda: na taleke kalasima: handeke da:ta:la:eki kita:la: ikali yopulu hala: I pa:ta: walea:me. Mo ikalita: oli Koda: pita: Sipisipi Ma:na: Ikiki yaapona: kini sea pa:ta: yama: epea:me. ²Kutupa mo ikalita: mo daonina: pota: tukikina: yapea:me. Mo ikali tea: yaapona:ta: hande da:ta:la:eki kita:la: ti opo hala:me. Mo tima:ta: bapi homekena:ta: sumba: homeke homeke yalao kiliki a:eya:tiki pu hala:me. Kutupa ipika: katake manuta: mo tapake ta:ta: ta:ta: paeyaona: epeaasa:ekie. ³Mo Koda:ma:ta: hoeyaena: laa maleke lia ula: ale ma:nda:ta: koto daoni pa:ta: ota: na wilieke.

Mo Koda: pita: mo Sipisipi Ma:na: Ikiki yaapona: kini seata: koto daoni pa:ta: wilieke. Kutupa ipika: e pokaaseme wanda:halita: ipika pa:ta: panda:puniao yeiya: laaso hata: yeni pu halimikie. ⁴Ikana:ma:ta: ipika: leke popeleke handaa make ipika: bikita: ika: wenokonina: laalimikie. ⁵Koto pa:ta:ta: timba: ala:eki ota: dia:yalo hata: ola:pake make natena: paa make na weilimikie. Pa ekipeke mo Tekehali Koda:ta: ika: paa halieke. Kutupa ikana:ma:ta: kinimanu pita: hoto paeyao handeteke hao halimikie.

Yesuna: epolo pa:la:eki

⁶Kutupa mo enisoloma: I pa:ta: alota: Do pi manuta: ota:eki ya:la: ekina: hone tu lapeke ya:la:me. Kutupa hande potopede haliweki pa:ta: Sipitidi halo pa:la: Tekehali Koda:ma: mo ipika: e pokaaseme haliweki pa:ta: ame do koto kone pulu pa:la: ekimanu walena:yeke ipika: enisolo tapaalame lea:me. ⁷Yesuma: alota: Opie. Ita: teke pa:ta: ipulume. Do buka pa:ta: ula: wetepena: pulu pa:la: pimanu pa:ta: opua pu haleme wanda:halita: ta:na:ma: homilimikie.

⁸I Dionima: do hau paeyao handaa make opua:me. Kutupa do haumanu handa make opu paeyaota: Ita: do haumanu walea: enisolona: anketekete pa:ta: lopa ipiki pa:ta: panda:puniao yeiya: laaluekema: pitua:pate ⁹ipikana:ma: I pa:ta: alota: Kotoeki na pia:pema laata: Ita: e pokaaso naka: yankekee. Kutupa make mo hande naka: potopede kame manuna: make do bukanan: ula: wapena: opua pita:la: wanda:hali paeyaona: yankeke kone halome. Koda: pa:ta: homeke yeiya: laaso hata: yeni pu hapeke laa lea:me.

¹⁰ Kutupa I pa:ta: ombu alota: Do bukana: la: ula: wetepena: pulu pa:la: pi manuta: na a:mbao wia:peke. Pa eki peke do haumanu paeyaona: pulu pa:la: nateta: teke pa:ta: ya:la:me. ¹¹ Epi a:nda: hoke temoko haeka:na:ta: kota: ota: hoke hau homeke pa pu hapeke. Epi a:nda: haipiki some pu haeka:na:ta: kota: ota: haipiki hau homeke pa pu hapeke. Epi a:nda: epeke some haeka:na:ta: kota: ota: epeke hau homeke pa pu hapeke. Kutupa epi a:nda: yakopiki some haeka:na:ta: kota: ota: yako piki hau homeke pa pu hapeke.

¹² Yesuma: alota: Opie. Ita: teke pa:ta: ipulu hata: ika: yenkiti: ika: homeke homeke peleme tupu: kone ana:na: haluekema: Ima: mo halo polo alemanu mea ipulume. ¹³ Ita: titina: make sale nane makee. Kini pitolo make paeyaaso makee laa lea:me.

¹⁴ Epi amedama: ika: aka:manu tanda:pa hake peaemeka:na:ta: ta:na:ma: homena:e. Ikita: mo hande da:ta:la:eki hala:la: tina: kiliki nena: make mo daonina: pota: kake pa:ta: yama: pena: make waleke halieke. ¹⁵ Pate mo ata:ka: peaaseme tapake make tio hau pu haleme tapake make pake nalo loke apa:taaseme tapake make honema: kone hali lu homaaaseme tapake make toopi ti wepia: ula: ale pa:ta: yeni hau pu haleme tapake make yayapiki ekina: ta:na:ma: homa pu haleme tapake make paeyao sikita: mo daoni tea:na: hama: nane halememe. ¹⁶ Ita: Yesuma: do hau manuta: iki siosimanu haleme wanda:hali pa:ta: lawaena: yaka enisolo tapaalome. Deipidita: yaka apa:mei halie. Ita: mo hande da ka:la:paaso opa:la: paa tieke piki hombulanka:e laa lea:me.

¹⁷ Mo Sipitidi pita: mo hali panake pula: wanda: yaapoma: alota: Epoe ala:me. Do pi opilimi tapake paeyaoma: make Epoe lapa:peke ya:lieke. Ikali na:na:ma: homele some epita: do da:taapeke ya:la: ikalita: pa hameke kita:la:ekie laa mea:peke ya:la:me. Dota: ma:nda: epi hone pa:la: somena: loa:me lea:me.

¹⁸ Ita: Dionima: do la: ula: wetepena: pulu pa:la: pimanu opiteleme wanda:hali pa:ta: kinki pita:la: pi dupa alome. Ma:nda: epima: do pimanu pa:ta: pi ma:nda: apa:taeyka:na:ta: kota: Koda:ma: koto some ipika: panisi pa:ta:ta: do bukana: la:la: kemanu handa:pekeeki apa:taalieke. ¹⁹ Kutupa ma:nda: epima: do bukana: ula: wetepena: pulu pa:la: pimanu ma:nda: mea baeyaka:na:ta: kota: koto some ipika: mo da:ta:la:eki hala:peke ya:la: tina: kiliki mulupa:la: yenkina: putupilikita: pao mea make mo hande yakopiki daoni pua hapeke ya:la:eki make Koda:ma: pao milieke. Do bukana: la:la: ekina: loa:me.

²⁰ Do wape pa:la: pi manuta: ota: pie laa la: wita:la: somema: alota: Aowe. Ota: a:pa:la:me. Ita: teke pa:ta: ipulume lea:me. Koto ekina:ta: kutu pia:peke. Tekehali Yesuo. Epoe.

²¹ Tekehali Yesuna: a:ta:ma: homolo tamba: mina:la: ekita: iki paeyao pa:ta: wina:e.